

Et proposito assumenda sunt, quæ in omnibus vel certe in plurimis rebus ita esse videtur. Talia enim facile admittunt qui nil habent in quo vera illa non esse ostendat. Seli gē de etiam ex his disputationibus propositiones, quæ ab alijs scriptæ sunt, sed descriptiones ita faciēda sunt ut de quoque genere separatim perscribamus: veluti de bono, aut de animantibus: ac de omni genere bonorū, initio factō à quæstione natura. Notanda etiam sunt omnium sententiæ, ut placere Empedocli, quatuor esse corporū initia & elementa. Dictum enim clari hominis facile admittitur. Propositiones autem & quæstiones (ut earū rudi Minerua numerum complectar) tribus fere generibus continentur, partim enim ad vitam & mores, partim ad natura obscuritatem, partim ad differendi rationem pertinent. Ad vitam & mores, quales hæ sunt, Sitne parentibus potius parendum, an legibus, si discrepent? Ad differendi rationem, Utrum eadem ars in contrarijs versetur? Ad natura obscuritatem, ut, Sitne mundus sempiternus? Eadem est ratio quæstionū. Porro autem quæ nam & qualia sint tria illa genera, definitiōe explicare difficile est, tamen diligentia nobis adhibēda est ut inductione frequēti, ex similitudine exemplorum quæ de singulis generibus proposui, quod sit quodque intelligamus. Ac instituto quidem philosophorum ad veritatem: dialecticorū, ad opinionem & veri similitudinē,

hac omnis de ijs dirigi debet disputatio. Sumenda sunt autem quàm maxime vniuersa omnes propositiones, & vna in multas distribuenda est, vt eadem arte cōtraria contineri. deinde aduersa, tum ea quæ cum aliquo conferuntur. Eodémque modo hæc in partes diuidenda sunt quoad diuidi possunt. vt, bonorum & malorum eandem esse artem, alborum & nigrorum, frigoris & caloris: itémque in cæteris faciendum est.

Ac de propositione quidem satis multa dicta sunt.

In illo autem, quot modis quidque dicatur, non solū videnda sunt quæ alio atq; alio modo dicuntur, sed danda etiam opera est, vt rationes afferantur. veluti nō solū explicandum est, bonum alio modo dici iustitiā & fortitudinem, quàm id quod ad firmā affectionē corporis, & id quod ad bonā valetudinem efficiendam valet. sed etiā illa, hoc ipso quòd affectiones quædam sunt & qualitates: hæc, ob eam causam, quòd vim habeant efficiendi a liquid, non quòd ipsa sint qualitates. Quod in cæteris omnibus videndum erit diligenter. An autem specie multis modis, vel vno modo aliqua dicatur, ex his perspicui potest. Primū ex contrario considerandum est, an multis modis dicantur, siue specie, siue etiam nomine discrepent. Sūt enim quædam, quæ statim nominibus alijs atq; alijs differant: vt ei quod acutum est in voce, contrarium est graue: in magnitudine, obtusum. Per spicuum est igi

tur id multis modis dici, quod acuto contrarium est.
 Quod si hoc, etiam quod acutum est: utriusque enim ra-
 tione alterum erit contrarium: quoniam non idem acu-
 tum obtuso & graui contrarium futurum est, atqui utri-
 que acutum est contrarium. Rursum grauitati in voce
 contrarius est acutus sonus in magnitudine leuitas: ita
 grauitas multis modis dicitur, quandoquidem etiã eius
 contrarium. Itemque quoniã pulchro in animali, tur-
 pe contrarium est, in domo autem, si quod illa peccatũ
 habet: fit, vt pulchrum sit homonymum. In quibusdã cũ
 nomina non sunt varia, tamen aperta speciei distinctio
 est, vt in candido & fusco contingit. Vox enim & can-
 dide & fusca dicitur: itemque color cãdidus & fuscus.
 Non igitur nomine discrepant, cum interim per spicua
 speciei aut generis declaretur differentia. Non enim eo-
 dem modo color fuscus, & vox fusca appellatur. Atq;
 etiam ex sensu id perspicilicet. Quæ enim eiusdẽ sunt
 generis, eidem sensui subiecta sunt: de eo autem quod in
 voce & in colore est candidum: non eodem sensu iudica-
 mus: sed hoc aspectu, illud auribus. Itemque eius quod a-
 cutum est & obtusum in saporibus & magnitudinibus
 non in eodem sensu iudiciũ est: sed huius, in tactu: illius
 in gustu. Neque enim hæc nominibus discrepant, neque
 ipsa per se, neque contraria, quippe cũ obtusum in utroq;
 sit & contrarium. Prætere auidẽdum est, vnine quid sit

contrarium, alteri nihil sit omnino. ut voluptati quæ ex
 potione capitur, contrarius dolor est is, quem sitis affert:
 at huic quæ ex cognoscendo & discendo capitur, diame-
 tron lateri incomparabilem esse, nihil contrarium est.
 Ita voluptas multis modis dicitur. Itém q̄ φιλέω ut ani-
 mi est, contrarium habet odisse φιλέω autē ut ad actio-
 nem corporis refertur, nihil habet contrarium: ob eā cau-
 sam φιλέω multis modis dicitur. Hoc etiam consyde-
 randum est in ijs inter quæ media interiecta sunt, utrum
 aliquorum sit medium, aliorum nihil sit: aut sit neutri-
 usque, nec tamen idem mediū, ut inter candidum & fuf-
 cum colorem pallidus est interiectus: inter vocem candi-
 dā et fuscā, nihil. Nisi forte raucis interiecta est: placet
 enim quibusdam, raucam vocem esse interiectam. Sunt
 itaque candidum & fuscum multiplicia. Præterea hoc
 etiam videndum est, sint ne aliquorum plura media, ali-
 orum vnum, ut inter candidū & fuscū colorem plura sūt
 interiecta. Coloribus enim multa sunt interiecta: voci
 vnum, raucedo. In disparatis etiam videndum est,
 dicantur ne multis modis. Si enim vnius multi sunt mo-
 di, etiā contrarij multi modi erunt. ut si non cernere mul-
 tis modis dicatur, vno, priuatum esse oculis, altero nō fun-
 gi oculorum officio: cernere etiam multis modis dicatur
 necesse est. Utrique enim significationi verbi nō cernere
 aliquid opponitur. ut non habere aspectum & habere: &

non fungi officio oculorum, ac fungi. In ijs autem contrarijs quæ priuantiã dicuntur idem hoc spectandũ est. Nam si vnum multis modis dicatur, etiam alterum. ut si sentire multis modis dicatur quia modo ad animum modo ad corpus pertineat, etiã multis modis dicetur carere sensu, cum modo ad animũ modo ad corpus trãsseratur. Ea autem priuantiã esse hinc intelligi licet, quod animantiã nata sunt ad sentiẽdum animo & corpore, Iam vero in cõiugatis hæc spectanda sunt. Si iuste multis modis dicatur, eius etiam quod iustum est multa erũt genera. Ex vtroque enim eorum quæ iuste fiunt genere, quod iustum est nominatur. Ut si iuste appelletur modo ex sua sententia iudicare, modo recte: eodem modo etiã quod iustum est appellabitur. Similitèrque si quod ad valetudinem pertinet multis modis dicatur, etiam accõmodate ad valetudinem multis modis dicetur. Ut quoniã quod ad valetudinẽ valet, dicitur, & quod efficiens est valetudinis, & quod conseruans est, & quod indicans: sic accõmodate ad valetudinẽ, vel efficiendã, vel tuendã, vel indicandã. Itẽm q̃ in ceteris, si alicuius multa sint genera, casuũ etiã multa erunt: & si casuũ multa, etiã illius. Atque etiã videndum est, sint ne genera categoriarum quæ nomini cõgruunt, eadẽ in omnibus quibus ipsum attribuitur. Si enim non eadem sunt, certe id de quo agitur ambiguum est. ut bonũ in cibo id est, quod est

efficiens voluptatis: in medicina, quod efficiens est valetu-
 dinis: in animo quale sit aliquid significat, ut temperatum
 esse, vel forte, vel iustum. Quod idem in homine contingit.
 Hoc etiam aliquoties in categoria quando reperitur, ut
 quod in tempore fit bonum. Bonum enim dicitur quod op-
 portune fit & in tempore, Hoc etiam ad categoriam qua-
 titatis interdum pertinet, ut quod fit modice. Bona enim est
 mediocritas. Quapropter bonum multis modis dicitur.
 Itemque candor in corpore color appellatur: in voce quod
 facile & statim percipitur. Eodemque modo id quod a-
 cutum est: neque enim similiter in omnibus idem dicitur,
 ut vox acuta est, ea quae cita, ut placet is qui modos & con-
 centus in numeris confectantur. angulus autem acutus
 is est, qui minor est recto, & machara, cuius est acutus an-
 gulus. Videndum est etiam, sintne genera quae eidem
 nomine conueniunt diuersa, atque ita diuersa ut vnum
 ab altero non contineatur, ut grus cum auem & machi-
 nam significat. Eorum enim varia est nominis defini-
 tio & ratio, Nam illud species quaedam avis est, hoc autem, ma-
 china. Sin vnum genus ab alio contineatur, non necesse
 est varias esse rationes, ut corui & animal genus est, & a-
 vis. Cum igitur coruum auem esse dicimus, animal quod-
 dam eum esse dicimus. Ita de eo utrunque genus dicitur.
 Itemque cum coruum animal pennigerum bipes nuncu-
 damus, auem eum esse declaramus. Ita utrunque genus in

coruo, eorumque ratio intelligetur. In ijs autem generibus, quorum vno non ab altero continetur, hoc non contingit. Neque enim cum machinã dicimus, auem dicimus neque machinam cum auem. Nec vero in eo solũ de quo agitur spectare debemus, an sint varia genera, quorum neutrum alterum continebit: sed ex contrario etiam id perspicere debet. Nam si contrariũ multis modis dicatur, profecto id etiam quod propositũ est, dicatur multis modis necesse est. Utile est etiam definitionem verbi coniuncti, diligenter ponderare & exquirere. vt candidi corporis, & candida vocis. Sublato enim eo quod proprium est eadem relinqui debet definitio, quod in homonymis non cõtingit: veluti in ijs ipsis quæ a nobis modo plata sunt. Superioris enim hæc erit definitio, Corpus cãdidum, corpus est quod tali est colore affectum. Posterioris hæc, Vox candida, est vox quæ facile intelligitur. Sublato igitur corpore et voce, non idem in vtroque relinquitur. Atqui deberet, si quidem synonymum erat candidum, quod in vtroque idem esse dicebatur. Et quoniam sæpe in definitionibus homonymum quod consequens est ignoratur, propterea spectanda etiam definitio est. Ut si quis efficiencia valetudinis & indicantia, esse dicat, ea quæ certo quodã modo ad valetudinem affecta sunt non erit propterea desistendum: sed exquirendum quid in vtrisque certus ille modus quem dixit significet: verbi gratia dicant

tur ne efficiētia, certo quodam modo valetudinem respiciere, quia vis eorum tanta sit, vt efficere valetudinē possint: indicantia autem quia talia sint vt qualis sit valetudo indicare possint. Præterea illud etiam considerandum est possint ne cōferri ex maiore & minore vel ex similitudine: vt vox candida & candida vestis: acutus sapor, & vox acuta. Hæc enim nec eodem modo alba & acuta dicuntur, nec alterum altero magis tale. Ex quo fit, vt id quod acutum est, & quod cādidū, sint homonyma. quippe cum synonyma omnia valeant ad comparationem. Nam aut similia dicuntur, aut aliud alio maius. Quoniam autem diuersorum generum, quorum neutrum ab altero continetur diuersa specie differentia sunt (vt animalis & scientia sunt diuersa differentia) videndum est an ea quæ eidem nomini subiecta sunt, differentia sint diuersorum generum, quorum vnum ab altero non continetur: vt quod acutum est vocis & magnitudinis. Vox enim à voce differt, quod acuta sit: itē magnitudo à magnitudine. Ita fit, vt acuti vocabulum sit in homonymis. Diuersorum enim generū, quorū vno ab altero nō continetur, diuersa sunt differentia. Iam illud etiā spectare debemus, eorū ne quæ eidē nomini subiecta sūt, diuersa sint differentia. vt coloris eius qui in corpore inest, & eius qui in figuris rhetoricis, varia sunt differentia, illius quod valet ad separandum aspectum, & quod ad comparan-

dum: huius non eadem sunt. Quo fit ut color varijs modis dicatur. E arundem enim rerum eadem sunt differentia. Postremo quoniam species nullius differentia est (homo enim & bos non in numero differentiarum habentur, cum speciei nomen vim que obtineant) videndum est diligenter, eorum ne qua eidem nomini subiecta sunt, unū in specie, alterū in differentia numeretur. veluti candor qui accidit corpori, coloris est species: qui autē in voce spectatur, differentia. Differt enim vox a voce, quod sit candida. Ac in ijs quae multis modis dicuntur, haec consideranda sunt omnia. XIIII.

Differentias autem in ijs primū quae ad unum genus referuntur, perspicere et iudicare debemus, veluti quid inter iustitiam & fortitudinem intersit, & inter prudentiam ac temperantiam, quoniam haec ex eodem genere virtutis nata sunt omnia. Praeterea in ijs quae diuersis generibus continentur, sed ita, ut inter illa differentias inuestigemus, inter quae non videtur magna distantia. ut quid sensus à scientia differat. In ijs enim quae multū inter se discrepant, facile apparent eorum distinctiōes & dissimilitudines. Similitudo vero in ijs sic spectanda est, quae in diuersis generibus collocantur: ut alterum ad alterū est, sic aliud ad aliud, hoc modo: Quam rationē habet scientia ad id quod scientiae subiectum est, eandē sensus habet ad id quod sub sensum cadit. Itemque, ut ab

rerum in altero est, sic aliud in alio, hoc modo: Quæ admo-
 dum aspectus in oculo est, sic mens in animo: & sicut in
 mari tranquillitas, ita serenitas est in aere. quoniam v-
 trūque est quies & acuitasque ventorum. In his autem re-
 bus quarū magna sunt dissimilitudines & distinctio-
 nes, usus & exercitatio capienda est maxime. Sic enim
 facilius quæ aliarum sint similitudines perspicere pote-
 rimus. Atque etiam illud spectandum est, in ea ne quæ
 ad idem genus pertinent, aliquid idem conueniat: vt
 in hominem, equum & canem. Sic enim vnum & idem
 in eos cadat, hoc ipso erunt similes. Meditatum autem
 & in promptu habere quot quicque modis dicatur, ma-
 gnum ad perspicuitatem affert adiumentum. Facilius
 enim quid sit id de quo agitur, si explanatum sit quot
 modis dicatur intelligetur. In eo etiam magna vis est,
 vt de re ipsa, non de nomine tractetur argumentatio.
 Nam si incertum sit, quod modis id de quo agitur
 dicatur, fieri poterit, vt & is qui respondet & is qui in-
 terrogat, non eodem animi sensum referat & intelli-
 gentiam. At si explicata sit ambiguitas, & is qui rem
 proponit ad disputandum suum animi sensum de re
 ipsa, exprimat, profectò ridiculus sit is qui rogat, nisi eo-
 dem omnem conferat conuertatque orationem. Ma-
 gnā etiam vim habet, & vt ne fallaci conclusionē ab
 alijs capiamur, & vt alios captioso conclusionis genere

fallamus. Si enim quot modis dicatur id de quo agitur sciamus, non decipiemur: intelligemusque is ne qui rogat, ad eandem intelligentiam omnem conferat orationem an non: & nos si quando nobis obijciendum est, eum qui respondeat, si ignoret quot modis id de quo agitur dicatur, fallaci conclusione poterimus deciperet. Sed huius rei non semper est locus: sed cum eorum quæ ambigue dicuntur alia vera, alia falsa sunt. Nec vero hic locus aptus est & proprius dialecticæ. Itaque ijs omnibus qui ratione & vere differere volunt, hoc omnino fugiendum est, ne eorum in nomine versetur disputatio & controuersia, nisi forte aliquis non possit aliter de re proposita disputare.

Differentiarum autem inuentio & ad ratiocinationes conficiendas de eodem & alio utilis est, & ad cognoscendum quid quicque sit. Conferre quidem ad ratiocinationes de eodem & alio, hinc perspicitur potest, quòd si rerum propositarum dissimilitudines distinctionesque inuenerimus, facile non esse idem docebimus: ad perspicendum autem quid quicque sit, quòd eam orationem quæ vim & naturam cuiusque rei exprimat, ex proprijs cuiusque rei differentijs intelligere solemus. Similitè vero cognitio hanc nobis comoditatem asferet, ut argumentationes & per inductionem, & per ratiocinationes quæ ex fictione dicuntur, tractemus: & definiēda vix

naturâque rerum explicemus. Argumentationes quidem per inductionem tractabimus, quia rerum singularum quæ similes sunt inductione, res vniuersas concludi existimamus. Neque enim facile inducere possunt ij qui ignorant rerum inter se similitudines. Ad eas autem ratiocinationes quæ ex fictione tractantur, quod probabile est, ut res habet in vno eorum quæ similia sunt, sic in reliquis habere. Ita de vno aliquo, cum differere poterimus, illud antè ex conuentione ad aduersario accipiemus, quemadmodum in eo res se habet, ita in eo quod propositum sit habere. Cum autem illud docuerimus, etiam id de quo queritur quasi ex illa fictione, docuerimus. Nam cum id positum sit, quemadmodum in hoc sit, ita esse in eo de quo queritur, necessaria cõclusionè cõfecta res à nobis fuit. Definiendi autem artè tenebimus. quòd si possimus quid in quaque re idem sit perspicere, non ignorabimus ad quod genus rem quam definire volumus referre debeamus. Genus enim id est semper, quod ex ijs quæ cõmunia sunt, maxime indicat quid quidque sit. Atque etiam in ijs quæ multum discrepant, ad definitionè vtilis similitudinis cognitio est. ut idè esse tranquillitatem in mari, & in aere serenitatem, quoniam vtrumque est quies, & quod punctum in linea, id vnum in numero, quia vtrumque principium est. Quapropter si pro genere illud accipiamus, quod illis est hoc modo cõmune, nõ vi-

debimur alienis verbis definiendo rem explicasse. Quin etiam y qui definiunt, fere eundem modum in definiendo seruare solent. Nam & vnum, principium numeri, & punctum, linea principium esse definiunt. Ex quo perspicuum est, eos cōmune vtriusque genus dicere. Ac rationes quidem & quasi instrumenta, quibus ratiocinationes tractabuntur, diximus. Locos autem, ad quorū vsu hęc ipsa accōmodata sunt, deinceps trademus.

ARISTOTELIS TOPICORUM LIB. II.

CAP. I.

U A Estiones autem partim vniuersa sunt, partim singula, vniuersa sunt haec, Omnis voluptas in bonis est. Singula haec, Est quaedam voluptas in bonis, Quedam voluptas non est in bonis. Utrūque autem genus quaestionum vniuersis, rationibus quae & ad confirmandum & infirmandum valent, continetur. Si enim docuerimus aliquid in totum genus cadere, etiam in partem aliquam cadere ostenderimus. Itemque, si in nullā rem cadere ostendemus, non in totum genus docebimus conuenire. Primū, igitur de locis qui ad refellendum totum genus pertinent, dicendum est, quod simul ad ge-

ne:ales, & eas quae tanquam partes subiectae sunt generi, quaestiones, valent, & quod quaestiones saepius afferri soleant ad disputandum quae aiunt, quam quae negant. Iis autem qui contra disputant, refutationis locis utendum. Sed difficillime ab accidente, quasi commutata dicendi ratione, appellationem propriam desumimus. Aliqua enim ex parte, non omnino inesse in solis accidentibus reperitur. Nam & a proprio & a definitione, & a genere commutato sermone appellationem accipi necesse est. Ut si cui insitum sit, ut sit animal gradies bipes, vicissim id animal gradies bipes esse vere dicetur. Similis est generis ratio, Si cui enim convenit esse animal, id animal est. Quod idem contingit in proprio. Si cui enim id tributum sit, ut aptum animum habeat ad percipiendam grammaticam, id grammaticae capax recte appellabitur. Nihil enim horum potest aliqua esse parte convenire aut non convenire, sed omnino vel conveniunt vel non conveniunt. At accidens, ut candorem & iustitiam, nihil prohibet quadam ex parte inesse. Quocirca non satis est candorem & iustitiam docere inesse, si docere velimus aliquem album esse vel iustum. Habet enim dubitationem, propterea quod quadam ex parte albus est, vel iustus. Non igitur in accidentibus vicissim haec retro commentatio necessario. In quaestiones autem duo peccata incidunt, quae exponenda sunt. peccatur enim aut mentiendo, aut discedendo

re nocere, profectò deus nō facit iniuriam, quoniã deus nocere non potest. Si etiam ponatur inuidus sapiens, statuendum est, quis sit inuidus, & quid inuidia. Cum enī inuidia & gritudo sit ex rebus secundis alicuius boni viri, certe sapiens non inuidet. esset enim improbus. Itemque si ponatur, An qui indignatur inuidus sit, definiendo aperiendum est qui sit vterque. Sic enim verum ne sit an falsum quod dictum est intelligetur. Veluti, si is inuidere dicitur, qui bonorum dolet rebus secundis: & indignari is, qui dolet improborum secundis rebus: perspicuū est non inuidere eum, qui indignetur. In quo saepe etiã adhibenda sunt definitiones pro ijs nominibus, quæ in definitionibus continentur, nec ab hoc desistendum quoad res intelligatur. saepe enim tradita tota definitione, non intelligimus quod queritur: at definitione adhibita pro aliquo nomine eorum quæ in definitione sita sunt, intelligimus. Præterea postquam ex quaestione tibi propositionem feceris, querendam est sitne quicquam quod opponere contra possis, nam si quid inueneris quod contra propositionem opponas, id erit aduersus quaestionem argumentum. Quanquam autem hic fere locus idem valet, quod is quem iam exposuimus, videndum esse vtrum in toto genere, an in nullo reperietur quod pro accidente dictum esset: tamen modo quodam & ratione differunt. Iam verò exponendū est, quæ appellanda sint

ut plerique solent, quæq; non sint appellanda, qui locus &
 ad confirmandum & refutandum valet plurimum, ut
 res nominibus ijs quæ trita sunt vulgo & vsitata, appel-
 landas esse: at verò in constituendo, quæ res tales, vel non
 tales, sint, non audiendam esse multitudinem veluti sa-
 lubria ea quæ valetudinis efficiētia sint, vocanda sunt
 illa quidem vulgi opinione: sed vtrum id de quo agitur
 efficiens sit nec ne valetudinis, de eo non iam vulgi sed
 medicorum iudicium expectare debemus. Præterea si
 multis modis quid dicatur, propositum autem sit, conue-
 nire illud alicui, vel non convenire ad alterum signifi-
 catum multiplicis conferendum est argumentum, si ad
 vtrunque non possit. Hoc autē faciendum est in ijs quo-
 rum latet ambiguitas. Nam si incertum nō sit quot mo-
 dis dicatur, occurret statim, non esse id explicatū, quod
 quæreret ac dubitaret, sed alterum. Hic autem locus &
 ad probandum, & ad reprehendendum valet. Nam si
 confirmare volumus, alterum accidere docebimus, si vtrū-
 que non poterimus. Refellentes autem, si vtrunque non
 possimus, alterum certe non dici & reperiri in re de qua
 agitur ostendemus. Sed hoc interest, quòd is qui reprehē-
 dit & refutat, nihil debet ex ijs quæ cōcessa sunt & ex cō-
 nētione accepta disputare, nec si in toto genere, nec si in
 nulla parte positū sit quid reperiri. Nam si cuius non
 accidere docebimus, ī toto genere reperiri aliquid repre-

hendemus. Itē q̄ si in vno aliquo reperiri demōstrabi-
 mus, nulla ex parte reperiri, cōfutabimus. As is qui pro-
 bat, ante debet ita quasi conuentione vti, si in parte ali-
 qua intelligatur, in toto etiam genere intelligi, si modo
 pronunciatum verisimile habeatur. Neque enim satis
 est ad probandum aliquid in totum genus cadere, in ali-
 quam partem cadere, docere, veluti si hominis animus im-
 mortalis sit, omnem etiam animum esse immortalem.
 Quapropter ante conuenire oportet, si quæuis anima sit
 immortalis, omnem etiam immortalem esse. Quāquā
 hoc non semper obseruandum est, sed tum denique, cum
 de toto genere cōmunē & vniuersam rationem non habe-
 bimustalem, qualis est ea qua geometra demonstrat tri-
 angulum tres angulos habere duobus rectis pares. Quod
 si non ignoret verbi ambiguitatem is qui ponit quæstio-
 nem, cum explicatū erit quot eius sint genera & modi,
 tum id & confirmandū erit & refellendum, vt si id quod
 decet, vtile significat & honestum, omnē diligentia ad-
 hibere oportebit, vt vtrunq̄ue probemus, vel refutemus in
 eo de quo agatur, vt esse honestum & vtile, aut neque
 honestum neque vtile. Sin vtrunq̄ue non potest, alterum
 docendum erit, ita tamen vt præmoneamus esse quidem
 vnum verū, sed alterum non esse verum. Eadē ratio est,
 si plures sint partes, in quas id quod ppositū sit tribuatur
 Præterea exponēda ea sunt que non homonima multis

modis dicuntur, sed alio modo, ut artem unam esse multarum rerum, aut quia & ipsius finis sit, & earum rerum quae ipsa ad finem pertinent atque referuntur. veluti medicina est valetudinis, & rationis victus: aut quia est rerum duarum quarum utraque finis est, veluti rerum contrariarum eandem esse artem. neque enim ex eo quia alterum alterius dicitur, finem esse finis intelligere oportet aut quia unius est per se & visua, alterius temere & casu, ut per se quidem triangulum scimus habere tres angulos pares duobus rectis, temere & casu, id quadrilatera habet aequalia. Nam quia accidit triangulo qui constat lateribus aequalibus triangulum esse, ob id intelligimus quod duobus rectis pares habet tres angulos interiores. Si igitur eadem ars esse multarum rerum nullo horum modorum potest, certe omnino esse non potest. aut si quodammodo potest, perspicuum est id fieri posse. In quo ad utilitatem causae nostrae referenda est divisio, ut si confirmare quid velimus, ea proferenda sunt omnia in quibus id verum est quod volumus ostendere, eaque tribuenda sunt in eas solum partes, quae ad probandum valebunt. Sin autem refellamus in ea quae ad refutationem valent, cetera vero omittenda erunt. Sed hoc tum erit faciendum cum incertum erit quot modis quicque dicatur. Atque hoc in illo versari, aut non versari, iisdem locis confirmandum erit. ut artem hanc, in hac re cerni aut tanquam in fine,

aut tanquam in ijs quæ ad finem referuntur, aut ut in ijs
 quæ forte temere accidunt, aut contra non cerni aliquid
 vlllo modo eorum quos modo diximus. Eadem etiã ratio
 est cupiditatis, eorumque omnium quæ sunt multarum
 rerum. Est enim cupiditas huius aut illius rei, vel quæ sit
 finis, ut valetudinis: vel ut eorum quæ ad finem pertinent,
 veluti remedi: vel quæsi forte temere eueniat, quo modo
 affectus est qui dulci vino delectatur, non qui a vinum sit,
 sed quia dulce. Dulcedinem enim per se expetit, vinum te-
 mere & casu: quandoquidem si coacescat, non id iam ap-
 petit. Ita fit ut vinum forte temere appetat. Huius autem
 loci vsus est plurimus in ijs qui cum aliquo conferuntur,
 quonia huiusmodi sunt omnia ferè sunt quæ eius gene-
 ris sunt. Præterea commutandum est verbum, in id quod
 magis dilucidum esse videatur, ut pro eo quod accuratum
 & exquisitum est in opinione, apertum & perspicuum
 dicendum est, & pro nimia cura rerum agendarum, stu-
 dium rerum agendarum. Si enim apertius & planius
 fiat quod dictum est, tum denique propositum facilius ar-
 gumento tractari poterit. Valet autem hic locus & ad
 confirmandum quid, & ad refellendum. Ut autem con-
 traria in eadem re cerni doceamus, genus spectare debe-
 mus: veluti si volumus confirmare in sensu versari inte-
 gritatem & deprauationem. si sentire iudicare est, & iu-
 dicare licet recte & non recte: certe in sensu integritas

& prauitas uersetur necesse est. Qui locus ex genere ducitur. Iudicare enim genus est sentiendi, quoniam qui sentit quodammodo iudicat. Ex forma etiam generis duci potest. Quae enim speciei accidunt, eadem esse in genere intelliguntur omnia. ut si scientia sit bona & mala, recta etiam sit & praua affectio necesse est: siquidem affectio genus est scientia. Ac prior quidem locus vitiosus est, si ad confirmandum adhibeatur, alter uerus & commodus. Neque enim necesse est quaecumque generi accidant, eadem speciei accidere, quandoquidem animal est pennisigerum & quadrupes, homo non item. Omnia autem quae cadunt in speciem, eadem necesse est cadere in genus. Si enim homo probus sit, animal etiam probum. In refellendo contra, prior locus uerus est, alter vitiosus. Nam quae generi non accidunt, speciei accidere non possunt: & quae in speciem non cadunt, ea non necesse est in genus non conuenire. Quoniam autem necesse est, in quibus genus dicitur, in ijs etiam speciem aliquam dici & quaecumque genus habent, aut quae a genere nomen duxerunt, eadem aliquam speciem habere, aut nomen ab aliqua specie ducere. ueluti si de aliquo scientia dicatur, certe de eodem uel grammatica dicetur, uel musica, uel aliqua scientia. Et si quis arte sit instructus et praeditus aut nomen ab arte habeat, certe grammatica uel musica, aut aliqua alia arte instructus sit necesse est, aut nomen

ab arte aliqua ducet, veluti grammaticus vel musicus appellabitur. Si quid igitur proponatur de quo genus aliquo horum modo dicatur, veluti animū moueri, considerandum est, moueaturne animus aliquo genere motiōis, ut crescatne, an imminuatur, an intereat, an oriatur, an alio genere motus agitetur, certe non mouetur. Atque hic locus & ad confirmandum valet, & ad reprehendendū. Nam si aliquo genere motus creatur, mouetur: & si nullum genus in eum cadat, certe non mouetur. Cui autem copia non suppetet argumentorum ad propositum confirmandum, aut infirmandum, is à definitionibus praesidium petere debebit, aut quæ rei proposita propriae sint aut quæ esse videantur, quod si ab vna non possit, à pluribus petat. Nam is qui rem definiendo explicarint, facilius erit argumentum ducere, quippe cum facilius sit à definitione ducta argumentatio. Videndum etiam est cui rei, res proposita adiuncta sit, aut quid necessario, res proposita si sit, vna secum esse velit. Ac is quidem qui confirmare volet, cui rei res proposita adiuncta sit, videbit, quoniam si rem illam doceat cadere, rem etiā propositā docebit. Qui autem refellendi partes tenebit, quæ res rei propositæ sit adiuncta, considerabit. Si enim id quod rei propositæ sit consequens, non esse ostendemus, rem etiā propositam non esse docebimus. Spectandum est etiam an tempus alicubi discrepet, ut si quis is dixerit quod alitur

augescere necessario. Et si enim animalia semper aluntur, tamen non semper augescunt. Itemque si quis scire dixerit memoria tenere. Nam hoc ad præteritum tempus pertinet: illud & ad instans, & ad futurum. Nam & scire dicimur presentia et futura ut solis defectiōem fore, meminisse nisi præterita non possumus. Iam locus captiosus & fallax est, eo loci impellere alterum, ubi magna argumentorum copia nobis suppetet. Quod interdum necessarium est, interdum necessarium videtur: interdum nec videtur, nec necessarium est. Necessario autem id faciendum est, tum cum is qui contra disputat, negat, aliquid eorum, quæ ad rem propositam pertinent, & alter de illo differit: accidit autem eiusmodi illud esse, ad quod probandum amplissimus locus suppetat. Quod idem facere relicebit cum abductione utemur ad aliquid quod est cum re proposita coniunctum quod nos euertere conabimur. Eo enim sublato & infirmato, res etiam de qua agitur, infirmabitur. Necessarium autem id videtur, cum id ad propositum pertinere videbitur, ad id autem ad quod sumitur non pertinebit argumentum, siue neget is qui respondet: siue facta abductiōe probabili ex proposito ad aliquid quod infirmare conetur. Reliquum autem tum incidit, cum nec est nec videtur necessarium eo transferre disputationem quo ille traducit, accidit autem citra ullam rationem eum qui respondet redargui. Hoc autem extre

mū genus, quoniam omnino à differendiratione alienū
 remotūque est, declinare debemus. Quocirca debet is
 etiam qui respondet, non grauate ei qui hoc modo dispu-
 tat respondere, eaque dare, quæ ad propositum non per-
 tineant, ita tamen vt interim significet sibi quidem illa
 non probari, ea tamen se admittere: propterea quòd ferè
 in maiore animi distractione versari solent y qui interro-
 gant, si iustalibus omnibus positis nil ad extremū se con-
 fecisse videant. Iam vero quoniam omnes qui quiduis
 dixerint, quodāmodo multa complexi sunt (vnāquāq;
 enim rem multa necessariò consequuntur. vt is qui homi-
 nem esse dixit, & animal esse dixit & animatum & bi-
 pedem, & mentis ac disciplinæ competentem) fit, vt infirma
 & reprehensa vna quauis re earum quæ sunt conse-
 quentes, id etiam quod initio dictum est reprehendatur.
 Sed videndum est, ne ad rem difficiliorem delabamur.
 Interdum enim facilius est id quod rem propositam con-
 sequitur, interdum rem ipsam propositā euertere. In ijs
 autē rebus quibus alterum inest necessario aut nō inest,
 veluti in homine vel morbus inest, vel valetudo, si de altero
 possumus disputare in vtranque partem de altero etiam
 poterimus. Quod ad vtranq; partē trahi potest. Si enim
 alterum accidere doceamus, alterum non accidere doce-
 bimus: & si alterū non conuenire demōstremus, reliquū
 docebimus conuenire. perspicuū est igitur ad probandū

Et refellendum valere hunc locum. Atque etiam argu-
 mentum ducendum est à notatione verbi, quæ multo ap-
 tius videatur vim verbi explicare, quam id ipsum ad quod
 significandum impositum est veluti ἐὺ τοῦ χόου non fortem
 ut tritū est, sed eū qui bene animo sit affectus: ἔυελπιον
 eum qui bona expectat. Item ἔυδαιμονία eum esse cuius
 animus sit bonus: quemadmodum Xenocrates ἐυδαιμονία
 ait esse eum cui animus bonus datus sit. eum enim deū
 esse omnibus. Iam cum res alia necessario eueniāt, alia
 plerunque, alia forte temere: si quis eam quæ necessario
 euenit, plerunque fieri ponat, aut eā quæ plerunq; fit eius-
 ue contrariam quæ plerunque ita fit, necessario fieri, is
 semper locum suppediabit argumento. Nam si id quod
 necesse est fieri, plerunque fieri ponat, profectō non in to-
 to genere inesse dixerit, quod toti conuenit: ita aberrauit.
 siue id quod plerunque accidit, necessario fieri dixe-
 rit, quoniam de toto genere dixit, quod toti non accidit.
 Quod idem fit, si id dixit quod rei contrarium est quæ
 plerūque euenit, euenire necessario. Semper enim in pau-
 cioribus dicitur quod rei quæ plerunque fit contrarium
 est. Veluti si fere mali sint homines, boni rarius, certe
 vehementius errauit, si quis bonos dixerit esse necessario.
 Eodēmq; modo si id quod temere fit, necessario fieri, aut
 plerunque dixerit. Neque enim id quod temere vtrāque
 in partem cadit, necessario fieri potest, neque id quod

plerunq. Fieri autem potest, ut etiã si non dixerit, neq. exposuerit, vtrumne plerũq. fieri, an ex necessitate velit quod propositum est, si fiat autem plerumque, tamen disputet alter, quasi ille ex necessitate fieri asseruerit. ut si malos ex heredibus esse dixerit, neque exposuerit, oportet disputare quasi ex necessitate id ille dixerit. Illud etiã videndum est, an eandem rem sibi accidere quasi aliam posuerit, quod alterum eidem, sit nomen impositũ. Quẽ admodum Prodicus diuisit voluptatem in gaudium delectationem, & letitiam. Eiusdem enim nominis voluptatis hæc sunt omnia. Si quis ergo gaudium letitiam accidere dicat: is idem sibi accidisse confirmabit.

III

Quoniam autẽ sex modis inter se cõtraria iunguntur, & quatuor solum modis iuncta repugnantiam efficiunt: sumenda sunt contraria ut commodum erit & ei qui confirmandi, & ei qui refellendi partes tuebuntur. Ac sex modis ea componi inter se hinc perspicitur potest. quod aut vtrunque contrarium vtrique comparatur, idque bifariam, ut de amicis bene mereri, & de hostibus male mereri: aut contra, de amicis male mereri, & de hostibus bene: aut vtrunque vni, quod etiam duobus fit modis. ut de amicis bene mereri, & de amicis male mereri, vel de inimicis bene mereri, & de inimicis male mereri: aut vnũ vtrique, quod etiam fit dupliciter, ut de amicis bene mereri, & de inimicis bene mereri, vel de amicis male mereri, & de inimicis male mereri.

ri, & de inimicis male mereri. Ac duæ quidem primæ comparationes non sunt pugnales, quoniam de amicis bene mereri non est illi contrarium, male de hostibus mereri: quippe cum sint expetenda, & ad eosdem mores pertineat. nec illud de amicis male mereri, huic repugnat, bene mereri de inimicis. Sunt enim hæc fugienda & moribus eisdem continetur utraque. Nec res qua fugienda est ei qui fugienda est aduersatur, nisi vnum sit nimium, alterum parum. quoniam quod nimium est, id in rebus fugiendis ducitur, itemque parum. At reliqua quatuor, contraria sunt inter se. Nam & de amicis bene mereri illi contrarium est, de amicis male mereri. quandoquidem a contrariis moribus proficiscuntur atque illud sequendum est, hoc fugiendum. Eadem est ratio cæterorum. In coniunctionibus enim singulis quiddam est expetendum, & quiddam repellendum: & illud ad bonos mores pertinet hoc ad malos. Ex quo perspicuum est eidem plura data esse contraria. Huic enim, de amicis bene mereri, illud contrarium est, de inimicis bene mereri: & illud de amicis male mereri. Itemque ei, qui illa omnia intuebitur, duo videbuntur contraria. Sumenda igitur sunt ea contraria, quæ prodesse poterunt causa nostræ. Iam si quid sit accidenti contrarium, considerandum est, an ei accidat cui accidens conuenire dixerit. Si enim hoc conuenit, illud nunquam conueniet. quoniam fieri non potest.

vt simul eidem contraria conueniant. Aut aut tale ali-
 quid dixerit, quod si sit, necesse sit contraria simul eidē
 inesse, vt si ideas in nobis esse dixerit. Nā & moueri eas
 & stare cōcludetur, sub sensum cadere, ac ratione & in-
 telligentia cōtineri. Nam & quiescere eas & immobiles
 esse & sub intelligentiam cadere placet ijs qui eas ponūt.
 Quae si in nobis sita sint, profecto nō poterunt esse immo-
 biles: quū praesertim si ipsi moueamur necesse sit ea oīa,
 quae in nobis sunt vnā moueri. Atque etiam sensu eas
 percipi, si modo in nobis sint, ex hoc intelligi potest, quōd
 sensu oculorum, formā vniuscuiusque rei cognoscimus.
 Rursus si positum est accidēs id cui quid est contrariū,
 videndum est idem ne sit contrarij & accidētis subiectū.
 Eadem enim res vim habet ad recipienda contraria.
 Veluti si de odio dici iram dixerit, profecto odium in ea
 parte animi in qua irarum existit ardor, insit necesse
 est. Est enim sedes irae. considerandū igitur, sit ne cōtra-
 rium in ea parte animi in qua irarū existit ardor, qua-
 lis amicitia est. Nam si non insit, in eāque parte animi
 quae cupiditatis sedes est, insit amicitia, certe non est cō-
 sequens irae odium. Eadem ratio est, si eam partē animi
 in qua voluptates insunt, ignorare dixerit. Sedes enim
 erit scientia, si quidem etiam ignorationis sit, quae pars
 non videtur sedes esse sciētiae. Atque ex hoc loco quem-
 admodum docui, ei quae refellēdi partes obtinebit, depro-

menda erunt argumenta. eum autem qui confirmare vo-
 let, nihil adiuuabit hic locus, quatenus accidens conue-
 nit: quatenus verò potest conuenire, adiuuabit. Nam si
 non posse contrarium recipere doceamus, nec conuenire
 accidens, nec conuenire posse docebimus. At verò non si
 contrarium conuenire, aut vim habere ad recipiendum
 contrarium doceamus: idcirco etiam accidens conueni-
 re demonstrauerimus, sed posse conuenire tantummodo cõ-
 firmatum erit. Quoniamque quatuor sunt cõtrariorũ
 genera, spectanda erunt disparata ex eo argumento quo
 vicissim retro se sequuntur, & ei qui probabit, & ei qui
 refellet. Per inductionem verò argumentatio qualis sit,
 intelligendum, hoc modo. Si homo est animal, quod non
 est animal id non est homo. Itẽmque in ceteris. hoc enĩ
 loco cõmutato ordine tractatur argumẽtatio, Cum enĩ
 hominem sequatur & comitetur animal, tamen non si
 quid non sit homo, id continuo sequitur nõ esse animal.
 sed contra si quid non sit animal, sequitur nõ esse homi-
 nem. In omnibus ergo id pronuntiandum est, ut si quod
 honestum est, id iucundum sit: etiam si quid non sit iu-
 cundum, id non sit honestum. Quòd si hoc non est conse-
 quens, ne illud quidem erit. Itẽmque si quod iucundum
 non est, id non sit honestum: certe quod honestum est, etiã
 iucundum sit necesse est. Per spicuum est igitur recipro-
 cari in aientibus & negantibus argumentationem, si

retro tractetur. In ijs autem cōtrarijs quę aduersa appellatur hoc videndum est, & ei qui probabit, & ei qui reprehendet, an ex contrario contrarium sit consequens, siue directo, siue conuerso ordine tractetur consecutio. Harum autem consecutionū genus vtrunque quale sit & quomodo aduersis conueniat inductione sumendum. Directe autem argumentatio tractabitur hoc modo: fortitudinem virtus, ignauia vitium sequitur & fortitudinem sequitur id quod expetendum est, ignauia id quod fugiendum. In his ergo valebit directo à consequentibus ductum argumentum, quoniam id quod expetendū est ei quod fugiendum contrarium est. Quod idem fit in ceteris. Contra autem consequentia sunt, vt firmā corporis affectionem sequitur bona valetudo: infirmā vero affectionem morbus nō sequitur, sed contra morbū infirma constitutio. Ex quo perspicuum est contrā in his argumentationem à consequentibus valere. Raro autem illa e conuerso consecutio in aduersis incidit, ac fere directo tractatur argumentatio. Quod si nec directo cōtrariū ex contrario erit cōsequens, nec vicissim retro cōmeabit: profecto in ijs de quibus agitur nunquā alterū ex altero erit consequens: Sin in aduersis sequatur, etiam in propositis alterum alteri consequetur necessario. Quod itē in priuantibus perinde atque in aduersis considerandū est, nisi quod in his non vicissim retrō cōmeant argumē

tum ex consequentibus, sed directo necessario. Quem ad
 modum aspectum sensus sequitur, sic cecitatem sensus
 privatio. Opponuntur enim sensus & privatio sensus
 ut privantia, quoniam eorum illud habitus est, hoc eius
 rei privatio. Atque etiam de iis quae cum aliquo conferuntur,
 eodem modo quo de privantibus iudicandum est. In iis enim
 etiam valet à consequentibus tractatum directo argumentum.
 ut si triplum multiplex sit et subtriplum submultiplex erit.
 Conferuntur enim triplum cum subtriplo, et multiplicum cum
 submultiplici. Rursum, si scientia opinio est, et quod sub
 scientiam cadit, erit opinabile. Et si aspectus sensus sit,
 id etiam quod aspectabile est, sub sensum cadat necesse est.
 Hic autem occurritur, non duci necessariam in iis quae
 cum aliquo conferuntur argumentationem à consequen-
 tibus, quemadmodum dixi: Non enim si quod sensum
 mouet, scientia continetur, idcirco sensus est scientia.
 Nec vere certe quidem occurritur. Multi enim negant
 ea quae sensus mouentia sunt cadere sub scientiam. Nec
 minus contra hoc quod dixi valet hic locus: nempe id quod
 sub sensum cadit, non posse scientia comprehendi: quo-
 niam ne sensus quidem sit scientia. Rursum, à coniuga-
 tis & casibus ducendum est argumentum, siue confirme-
 mus quid, siue refellamus. Coniugata autem sunt haec,
 iusta & iustus, cum iustitia: & fortia, & fortis, cum for-
 titudine. Itemque efficiencia & conseruantia coniuga-

ea eorum sunt, quorum sunt & conseruantia & efficien-
 tia. vt efficiencia valetudinem valetudinis, & conserua-
 tia firmam corporis constitutionem, firmam corporis consti-
 tutionis. Eodemque modo de ceteris iudicandum est.
 Atque hac quidem Coniugata appellari solent. Casus
 autem sunt, vt iuste, fortiter, salubriter, & apte ad firmam
 corporis affectionem, quaeque eodem modo dicuntur. Sed
 etiam ea quae ex casibus dicuntur in coniugatis esse vi-
 dentur, vt iuste cum iustitia, & fortiter cum fortitudi-
 ne, coniugata sunt. Coniugata autem dicuntur quae sunt
 ex verbis generis eiusdem. vt iustitia, iustus, iusta, iuste.
 Perspicuum est igitur, si quid probatum sit eorum quae
 eiusdem sunt generis & coniugationis, esse in bonis, &
 laudabilibus, cetera probata esse omnia. Veluti si iusti-
 tia sit in rebus laude dignis, etiam iustus in iis sit, & res
 iusta, & quod iuste fit, necesse est: concludeturque, quod
 iuste fit, etiam laudabiliter fieri, ex eodem casu. quonia
 a laudabili re ortum est: quemadmodum illud iuste a iu-
 stitia. Non solum autem in eo quod in quaestione est spe-
 ctanda sint coniugata, sed etiam in contrario, vt quod bonum
 sit, non necessario esse iucundum. Neque enim quod malum
 est, necessario molestum est: aut si hoc etiam illud. Et si iusti-
 tia scientia sit, iniustitia ignoratio erit. & si quod iuste fit,
 id fiat scienter & perite: id est quod iniuste, inscite & im-
 perite fiat necesse est. Aut si hac non placet, ne illa quidem

quemadmodū in eo quod modo cōmemoravi, per spici potest. multo enim potius videbitur quod iniuste fit, id perire, quam imperite fieri. Atque hic locus expositus est tū cum de contrarijs quæ aduersa dicuntur, disputaremus. Nihil enim nunc aliud volumus, nisi contrarium ex cōtrario esse consequens. Præterea ab ortu & interitu rerum, & ex causis efficientibus & corrūpentibus magna copia suppetit ad disputandum, siue confirmare velimus siue refellere. Quarum enim rerum ortus & origo est in bonis, eæ etiam in bonis sunt. & si hæc in bonis sint, origines etiam earum erunt. Si vero origo sit in malis, eæ etiã in malis numerabuntur. A rerum interitu contrã ducitur argumento e consequentibus, Si enim interitus rerū sint in bonis, res ipsæ erunt in malis. Et si interitus & euersio rerum sit in malis, res ipsæ ducentur in bonis. Eadem est etiam ratio causarum efficientium & euertentiū. Quorum enim effectorum causa sunt in bonis: effecta etiam in bonis erunt. Quarum autem rerum causa euertentes sunt in bonis, eæ sunt numerandæ in malis.

IIII

Proximus locus est à simili, in quo vidēdū est, an res similes eodē se modo habeant, ut si sciencia vna sit multarum rerum, etiam opinio. Et si aspectum habere sit videre, etiam auditum habere, sit audire. Quod idem contingit in cæteris omnibus, & quæ sunt & quæ videntur. Valet autem in vtraque partem hic locus. Si enim in

aliqua re simili valeat, in ceteris etiã valet necesse est.
 Et si in aliqua re simili non valeat, nec in ceteris vale-
 bit. Considerandum etiam est, an in vno & in pluribus
 eodem modo res habet. quoniam interdum discrepat &
 dissimilis est affectio, vt si scire sit cogitare: multa scire,
 erat multa cogitare. quod non est verum. Multa enim
 sciencia comprehendi possunt: multa simul cogitari nõ
 item. Quòd si non hoc, nec scire erit cogitare. Sumuntur
 etiam ex maiore & minore argumẽta. Sũnt que ex ma-
 iore & minore quatuor loci. Unus, si maior res ex maio-
 re sit consequens, hoc modo: Si voluptas bonum sit, maior
 voluptas maius sit bonum. Si iniuriam facere malũ est,
 maiorem iniuriã facere maius malum erit. Atque in
 vtranque partem hic locus trahi potest. Si enim rei subie-
 ctæ elationem & sũmissionem accidentis sequatur ela-
 tio & summissio, quẽ admodũ dixi, necesse erit in re pro-
 posita accidẽs inesse: sin minus sequatur, nõ in erit. Hic
 autem locus per inductionem intelligendus est. Alter lo-
 cus est, cum vna res duabus comparatur, Si cui verisimi-
 lius est conuenire non conueniat, ne illi quidem cui mi-
 nus: & si cui minus probabile est conuenire conueniat, ei
 etiam cui verisimilius. Tertius est, cum duæ res cum vna
 conferuntur, si quæ magis conuenire videtur non conue-
 niat, nec quæ minus. Et si quæ minus videtur cõuenire
 conueniat, ea etiam quæ magis conuenire videbitur, cõ-

ueniet. Extremus locus est huiusmodi, cum duae res duabus comparantur, Si quae alteri magis videtur conuenire non conueniat, ne reliqua quidem reliqua conueniet: & si ea quae minus conuenire alteri videtur conueniat, reliqua etiam reliqua conueniet. Sequitur locus, ex ijs quae paria sunt aut paria videntur: atque is triplex, quem ad modum exposui de tribus locis postremis quos ex maiore elici dixi. Si enim vna aliqua res duabus eodem modo conueniat aut conuenire videatur, neque alteri conueniat, ne alteri quidem conueniet. Quod si vni, etiam alteri. Alter locus tractatur hoc modo. Si duae res eidem pariratione conueniant, & altera non conueniat, ne altera quidem conueniet. Quod si altera etiam reliqua. Tertius hoc modo: Si duae res duabus eodem modo conueniant, vniq; altera non conueniat, reliqua etiam reliqua conueniat necesse est. Atque ex maiore & minore & paribus tot argumenta duci eliciq; possunt. Alius locus sequitur ex adiectione, hoc modo: Si vna res ad alteram adiecta eam faciat bonam aut albam, cum prius bona & alba non esset, quae adiecta est, bona erit & alba, quale etiam totum reddidit. Praeterea si ad aliquid quod inest, quippiam addatur, quod illud magistale efficiat, quam ante erat, idem tale erit. Eadem est ratio ceterorum. Quamquam hic locus non valet in omnibus, sed in ijs tantummodo quae elationem aliquam suscipere possunt. Atque idem non

vicissim retro comeat in refellendo. Non enim si id quod additur non facit id cui adiectum est bonum, propterea id non bonum esse necesse est. Quod enim bonum est si ad id quod malum sit addatur, totum non efficit bonum necessario, nec rem nigram candor albam facit, nec dulcedorem amarum dulce necessario, si addantur, efficit. Iam vero si quid maius aut minus dicitur, omnino etiam convenit. Nam quod bonum non est nec album, id nec maius bonum neque minus dicitur, neque albius neque minus album: quippe cum id quod malum est, nullare maius bonum sit, aut minus bonum, sed maius malum, aut minus dicitur. Nec vero hic locus in refellendo vicissim retro comeat. Multa enim eorum quae illud magis respuunt, omnino dicuntur. Homo enim & si magis aut minus quam alius homo non dicitur, non tamen propterea homo esse desinit. Eodemque modo videndum est quid quadam ex parte, quid aliquando, & alicubi esse dicatur. Si quid enim quadam ex parte possit esse, aut aliquando, aut aliquo in loco, id certe omnino esse potest. Quod enim omnino fieri non potest, id nec aliqua ex parte, nec interdum, nec alicubi fieri potest. Quamquam huic loco occurritur, quod quadam ex parte homines natura boni sunt, ut liberales, ut temperati: cum interim boni non sint omnino natura: siquidem nemo prudens natura dicitur. Item quod fieri potest, ut aliquid eorum quae interire

possunt quodā tēpore non intereat & occidat, cum fieri
 non possit omnino quin occidat. Eodēq; modo alicubi
 hanc vel illam victus rationem seruare, vt in locis pestilē
 tibus & insalubribus prodest, omnino non prodest. Ali-
 quo etiam in loco fieri potest, vt vnus modo fit, & tamen
 non vnus modo esse illic possit omnino. Itaque alicubi e-
 tiam immolare patrē laudi ductum est: vt apud Triba-
 los: omnino autem non datur laudi & gloria. Nisi forte
 hoc non aliquo in loco fieri declarat, sed apud aliquos,
 quoniam nihil refert vbi sint. vbi que enim, apud Triba-
 los id gloriæ ducitur. Rursum medicamentorum vsus, in
 terdum veluti cū sis in morbo, adiuuat, nec adiuuat om-
 nino. Nisi forte nec hoc quidem aliquando fieri signifi-
 cat, sed certum quoddam affectionis genus. Neq; enim
 refert quocunque id tempore fiat, dummodo ita sit affe-
 ctus. Id autem demū omnino et absolutè esse dicitur, qd
 citra vllam adiectionem dicitur, honestum (ver gr.) aut
 turpe: vt patrem immolare, non dicas honestum esse, sed
 apud nonnullos honestum esse. Non igitur omnino ho-
 nestū est. At Deos colere, pulchrum dices, etiam si nihil
 adiūgas. est enim pulchrum omnino. Quare quod sine
 adiunctione videtur esse pulchrū, aut turpe, aut aliquid
 aliud eiusdem generis, tale esse id dicitur omnino.

ARISTOTELIS TOPICORUM
LIBER III.

CAP. I.

Reliquus est cōparationis locus, in quo viden-
dum est, duobus propositis, vtrum sit optabilius
aut melius. Ac primū exponendum illud
est, nobis hoc loco nō esse propositum de ijs dis-
serere quæ valde dissimilia sint, quorūque magna sint
differentia & distinctiones, (neque enim est quisquam,
cui in dubium veniat, sit ne beatitudo quàm diuitia ma-
gis expetenda) sed de ijs quæ cognata sunt & vicina, &
ijs quibus propositis dubitamus vtri priores partes tribua-
mus propterea quod quid alterum alteri præstet minime
videamus. Ex quo perspicuū erit, exposita harum rerū
præstantia vna aut pluribus, animū assensurum & ap-
probaturū id esse magis expetendum, quod excellat. Ac
diuturniora quidem anteponenda sunt brevioribus: &
quæ prudentes anteponāt, aut viri boni, aut leges rectæ.
aut quæ anteponantur qui in aliqua re excellunt, hoc ip-
so quod tales sūt aut quæ ijs qui vnoquoque genere sciētes
sunt, aut quæ plures, aut etiam omnes. vt in medicina &
fabrica, quæ plures medici anteponant, aut omnes: aut
quæ omnino plures, vel omnes, vel omnia, quale est sum-
mum bonum. Expetunt enim summum bonum omnia.
Ex ijs autem argumentum ducetur prout cōmodum vi-

debitur ad eam rem de qua agitur. Suntque omnino anteponenda ea quae à meliore arte proficiuntur: ut quoniam philosophia melior est ars quam architectura, omnino ea quae à philosophia efficiantur, iis quae ab architectura anteponantur. Quae autem à cuiusque arte efficiuntur, ea quisque alienis anteponeat. Deinde anteponenda sunt ea quae vi sua in genere sunt, iis quae non sunt, ut iustitia viro iusto. iustitia enim in genere est bonorum. vir iustus non est: & illa vi sua bonum est, hic non item. Nihil enim est id ipsum quod genus, quod non sit in genere. ut homo albus non coloris nomen obinet. Quod idem in ceteris contingit. Anteponuntur etiam quae propter se expetuntur iis quae propter aliud, ut valetudo exercitationi: quoniam illa propter se expetenda, haec propter aliud. Et quae propter se expetuntur, iis quae forte temere & casu, ut amicorum iustitia, hostium iustitia: quod illa per se expetenda est, haec casu & fortuito, ut ne nobis noceant. Hic autem locuseandem fere vim habet, quam superior. ab eoque nisi modo non differt. Nam amicos per se iustos esse optamus, etiam si nihil inde ad nos redeat, & apud Indos habitent, at hostes sic propter aliud iustos esse optamus, ut nihil nobis obsint. Et ex quibus per se bona propagantur, iis ex quibus casu & temere, ut virtus fortuna. illa enim per se efficiens est causa bonorum, haec fortuito. Et si quid aliud tale est. Eodem modo de contrariis iudicandum est. Ea enim

quæ per se causæ sunt malorū, postponuntur ijs quæ casu
 & fortuito. ut vitium fugiendum est potius, quàm fortu-
 na. illud enim per se malū est, hæc casu. Et quæ omni-
 no bona sunt, ijs anteponuntur quæ alicui bona sunt. ut
 valere quàm secari magis optandum est: quoniam illud
 omnino bonū est, hoc alicui qui sectione egeat. Et innata
 ac insita bona assumptis & aduentitijs, ut iustitia vi-
 ro iusto: quoniam illa insita est & innata, illud aduenti-
 tium. Et quæ in re meliore insūt, & quæ iustiorē habet
 venerationē, ijs quæ in deteriore. ut bona Dei hominū bo-
 nis: & animi, corporis bonis sunt anteponenda & quæ
 propria sunt melioris rei, ijsque deterioris. ut dei quàm homi-
 nis. Cum enim bonis que illis inter se sunt cōmunia non
 differant inter se, proprijs alter præstat. Et quæ in meli-
 oribus, aut antiquioribus aut in ijs quæ in maiore sunt
 precio & honore, ea sunt anteponēda, ijs quæ in deterio-
 ribus. ut valetudo viribus corporis & pulchritudini cor-
 poris. Valetudinis. n. sedes est, in humore, siccitate, ca-
 lore & frigore, ijsq; omnibus ex quibus primū animal
 cōstat coheret, hæc vero in posterioribus quibusdam. Nā
 & vis corporis in nervis atque ossibus sita est, & pulchri-
 tudo corporis est apta quedam compositio membrorum.
 Fines ijs quæ ad finē pertinent atq; cōducunt. Ex duo-
 bus quod ad finē propius accedit. Quæ ad vitæ finē perti-
 nēt, ijs quæ ad alium aliquē. ut quæ ad beatā vitam perti-

+
ad prudenti

ment, ijs quæ ad prudentiam. quod enim ad beatitudinem pertinet, anteponendum est. Quæ fieri possunt, ijs que non possunt. Et duobus efficiētibus cuius finis melior, id etiā præstātius. Ex efficientibus & finibus proportione concludendum est, hoc modo, Cum pluribus partibus finis fini præstat, quàm finis ille sue causæ efficienti: ut si beatitudo valetudinē pluribus partibus superet, quàm valetudo salubria, efficitur, ut efficiētia beatæ vite vincant valetudinē. Quantò enim beatitudo valetudinem præstat, tantò salubria præstant efficiētia beatitudinis. At qui minore intervallo salubria valetudo anteibat: pluribus igitur partibus salubribus præstat beatitudinis efficiētia, quàm valetudo salubribus. Ex qua perspicuum est, efficiētia beatæ vitæ, sanitati, quia ei præstent, esse anteponenda. Iam quæ per se, in maiore sunt honore & precio, & laudabiliora sunt anteponenda sunt, ut amicitia diuitijs, iustitia valetudini & viribus corporis. Illa enim numerantur propter se in ijs bonis quæ sunt honorabilia & laudabilia: hæc non propter se, sed propter aliud. Nemo enim opes propter se amat, sed propter aliud. Amicitiam autē propter se colimus, etiā si nihil inde fructus speremus nos esse percepturos. Iam si duo quædam sint valde inter se similia, nec quid alterum alteri præstet et excellat perspicere possimus: id ex consequentibus intelligi licet hoc modo. Ex quo enim maiora bona sequuntur,

id anteponendum alteri est: quòd si mala consequantur ex quo minora mala oriuntur, id est eligendum. Nam si utrunque eligendum, nihil prohibet aliquid molestia cõsequi. ex consequentibus autem duo argumenta sumuntur, quoniam & aliquid antecedit rei, & præcurrit, & aliquid rem sequitur: veluti discenti antecedit ignorantia, & eum consequitur scientia. Fere autem melius est quod rem sequitur. Argumentum verò à cõsequentibus sumendum est, ut commodum fuerit. Plura bona paucioribus anteponenda sunt aut omnino, aut cū alia quæ pauciora sunt in alijs quæ plura, continentur. Huic autem loco occurritur, si vnum alterius gratia petatur. Neque enim vni utrumque anteponitur. veluti curari & valetudo non pluris sunt quàm valetudo, quando quidem curari optamus valetudinis gratia. Nihil etiã prohibet ea quæ non sint in bonis anteponi. ut beatitudinem cõiũ etiam cum aliqua re quæ non numeratur in bonis, iustitia ac fortitudini. Et eadem coniuncta cū voluptate, magis expetenda sunt, quàm sine voluptate, & eadem ipsa cum indolentia copulata, quàm cum dolore. In quo etiam quicque tempore maiorem vim habet, id in eo magis optandum, ut in senectute sine vlla molestia & cura viuere, quàm in adolescẽtia. Plus enim potest in senectute. Eademque ratione in senectute magis expetenda prudentia est. Itaque nemo adolescẽtes imperatores deligit.

quod prudentes eos non esse existimet. contraque fit in fortitudine, cuius in iuuetute necessarium munus & officium est. Eadem est etiam temperantia ratio. Adolescentes enim magis quam senes cupiditatibus seruiunt. Quae per omne tempus aetatis plus possunt, iis quae maxima parte, utiliora sunt: ut iustitia & temperantia fortitudine, quia illis semper, hac interdum vimur. Quaeque seipsis contenta sunt, meliora quam quae egent aliis. Quod in iustitia et fortitudine cernere licet. Nam si iusti essent, nihil loci esset fortitudini: at si fortes essent, iustitiam requirerent. Comparatio etiam ex interitu, abiectio-
 ne, origine, acceptione, contrariis que sumi potest, hoc modo: Quorum bonorum interitus magis declinandi sunt, ea meliora. Quod idem in abiectio-
 nibus & contrariis contingit. Cuius enim praetermissio & expulsio, aut contrarium, magis fugiendum est, id etiam optabilius. Contra fit in ortu & acceptione. Quarum enim rerum origines & assumptiones optabiliores sunt, ea alijs anteponuntur.
 Alius locus. Quod ad bonum propius accedit, id & optabilius & melius est: quodque ad bonum similitudine propius accedit, id melius. ut iustitia iusto. Quae meliori similia sunt ea meliora: quemadmodum Aiace-
 m Ulyssi anteponunt, quod Achilli similior esset. Occurritur huic loco, quod nihil prohibeat Aiace-
 m non quae parte Achilles optimus fuerit, ei similiorem fuisse, & tamen

alterū virū bonū fuisse, et si dissimilē. In quo vidē dū est, an ēt in ijs quæ magis ridicula sūt cernatur similitudo quæ admodū simia similitudine ad hominē pp̄e accedit, cū equus nō sit similis. Neq̄ enī præstantior est simia, et si similior homini quā equus. Rursum ē duobus si vnū meliori alterū deteriori similis sit, melius erit q̄d similius est præstantiori. Atq̄ et huic loca occurritur. Nihil enim phibet vnū meliori paulū similē esse, alterū valde deteriori. vt si Ajax paulū admodū similis sit Achilli, & Ulysses valde Nestori. Et si id quod meliori similis sit mala eius imitetur: quod autem ad deterius similitudine proprius accedat, bonam in partem simile sit. vt equus a sino, & simia homini. Quæ magis insignia sunt, minus insignibus anteponuntur: Et laboriosa, procliuibus. chariora enim nobis sunt ea, quæ difficulter parantur. Et propria communibus. Quæque molestia minus habent. quæ enim nullam molestiam afferunt, ijs quæ afferunt, anteponuntur. Quæ alijs præstantiora sunt, omnino etiā quæ in eo genere præstantissima sunt, ijs quæ in altero genere sunt præstantissima anteponuntur: veluti si nobilior equo homo sit, nobilissimus homo etiam sit generosissimo equo præstantior. Et si res præstantissima & clarissima nobilissimis alterius generis præstant, etiam omnino illis rebus excellunt. Ut si clarissimus homo generosissimo equo præstet, etiam homo equo præstat

omnino. Quæq; cum amicis communicare licet: ijs quæ non licet. Quæ in amicos præstare cupimus, ijs quæ in quemuis. Ut officia seruare & bene mereri magis optamus, quàm videri bene mereri & officia seruare. Quoniam beneficia malumus in amicos conferre, quam videri: in quemuis contra. Non necessaria necessarijs meliora sunt, eaque interdum magis expetuntur. Bene enim viuere præstat quàm viuere: cum bene viuere sit nõ necessarium, & viuere in necessarijs. Fit autem interdum vt quæ meliora sunt, non etiam magis expetantur. Nõ enim si quid melius, propterea id necesse sit etiam magis esse expetendum. Philosophorum enim vita cum eo genere vite quod in pecunijs quærèdis cõsistit, sit melior: at tamen ei cui res ad viuendum necessaria non suppetunt, non magis expetenda est. Non necessaria autem sunt, cum suppetunt res necessaria, & alia præterea quædam honesta parantur. Ac ferè quidem certe necessaria magis expetenda sunt, non necessaria meliora. Quæ ab alio non suppeditari possunt & accipi, ijs quæ possunt quomodo iustitia ad fortitudinẽ affecta est. Quæ sine alijs expetenda sunt, ijs quæ nisi coniuncta cum alijs non expetuntur, vt vires corporis sine prudentia non sunt expetenda, sine viribus etiam prudentia expetenda est. E duobus si vnum dissimulemus aut negemus in nobis esse, vt alterum in nobis esse videatur, id anteponendum est.

quo præditi esse videri velimus: ut laboriosos non esse negamus, ut ingenio valere videamur. Quorum bonorum defectio minus in ijs vituperanda est, qui moleste ferunt ea a se abesse: Et quorum defectio in ijs qui non acerbè ferunt ea a se abesse, magis reprehendenda est. Eorū quæ in eodē genere sunt, quod propria illius generis virtute et laude valet, alteri quod eo caret, anteponendum est. Ex ijs in quibus inest, id in quo maior est. Quæ bonum eum in quo sint efficiunt, ijs quæ non efficiunt, ut calidius id est, quod calefacit eo quod non calefacit. Ex ijs quæ efficiunt ea quæ magis efficiunt, aut quæ id quod melius est, & magis præcipuum bonum efficiunt, ut quæ animū bonum efficiunt, ijs quæ corpus. Ex casibus etiam & usu, actionibus, et operibus comparationis locus sumitur, & quæ ab illis orta sunt concluduntur. Alterum enim alteri cōsequens est: ut si id quod iuste fit ei quod fortiter anteponendum sit, iustitia fortitudini anteponetur. Et si iustitia fortitudini anteponenda sit: etiam id quod iuste fit ei quod fortiter. Quod idē fit in cæteris. Si quo bono, vnum, maius bonum sit, minus alterum, maius magis expetendū est, vel si maiore aliquo maius sit alterum. Quin etiā è duobus quæ alicui præponēda sint, id quod magis expetendum sit, potius eligendum erit, quàm id quod minus. Quorum præstantia & laus, præstantiæ laudisq; aliorū anteponitur, ea etiam anteponenda sunt

vt amicitia diuitijs. Amicitia enim excellentia & gloria, opum excellentia & exuperantia anteponenda est. Quae ipsum sibi quisq; parare & querere malit, quam alterum, ea anteponenda: vt amici opibus. Ex adiunctione hoc modo. Si eidem rei aliquid adiungatur, totumq; melius efficiat, id magis expetendum est. In quo cauendum est, ne ad ea progrediamur, in quibus altero eorum quae coniunguntur, vtatur id quod vtriusque commune est, vel aliqua alia ei adiumenta afferat, reliquo non vtatur, neque ei sit adiumento: quales sunt cum fabrica, serra & falx coniuncta: quarum serra si coniuncta sit, optanda magis est, cum magis expetenda non sit omnino. Rursus si quid ad minus additum, maius totum efficiat, magis expetendum est. Quod idem ex detractioe effici potest. Quicquid enim est eiusmodi, quo detracto, id quod reliquum est minus efficitur, id omne anteponendum. Quaeq; propter se expetenda sunt, ijs quae ad existimationem hominum & opinionem accommodantur: vt valetudo pulchritudini anteponenda est. Illud autem ad iudicium hominum & opinionem dirigitur, quod si nesciant, nullus in eo parando labor impendatur. Quae etiam propter se expetuntur & ad hominum commendationem, ijs quae alterius solum gratia. Quaeque visua per se & propter se in maiore precio & honore sunt, eade meliora sunt & magis expetenda. Ea autem per se in maiore honore sunt &

precio, quæ detracta omni opinioni utilitatis, tamen magis propter se peteremus.

Diuisio etiam rerum expetendarum, & quarum causa expetantur, magnam supeditabit copiam disputandi, ut utilitatis, vel honestatis, vel voluptatis gratia res omnes expetendas. Quibus enim ad omnia vel ad plura utimur, ea ijs anteponenda sunt, quibus ad tot res non utimur. Quod si in utrisque eadem reperiuntur, in utrisque magis reperiuntur videndum est, utrum iucundiora sint, an honestiora, an utiliora. Quæ melioris rei causa comparata sunt, eadem magis expetenda: ut quæ virtutis, quam quæ voluptatis gratia. Eadem ratio est rerum fugiendarum. Fugienda enim sunt magis quæ res expetendas impediunt, veluti morbus magis declinandus & vitandus est, quam deformitas, quod magis nos à voluptate & virtute morbus detorquet. Ex eo etiam argumenta sumuntur, si rem propositam & expetendam & fugiendam esse doceamus. Minus enim expetenda est res eiusmodi, quam expetere æquè ac fugere liceat, quam altera quæ tantummodo sit expetenda. Ac comparationes quidem rerum inter se, tractanda sunt, quæ admodum à me prescriptum est. Qui iisdem quidem loci valent etiã ad faciendam sine comparatione fidem, quid sit expetendum, quidque fugiendum. Detrahenda enim modo excellentia & præstantia est, qua alterum alteri præstat. Si enim quæ in maiore hono

re sunt & precio, eadem magis expetenda sunt: certe
 quæ in honore sunt, & ducuntur gloria eadem sunt ex
 petenda. & si quæ utiliora sunt, ea magis expetenda: uti
 lia etiam expetuntur. Quod idem fit in cæteris, quæ
 comparantur. Sunt autem quædam, ex quorum inter
 se comparatione statim utrumque expetendum esse aut
 alterum intelligimus. veluti cum vnum natura bonum,
 alterum minime dicimus. perspicuum est enim id quod
 natura tale sit esse expetendum. Sumendi sunt autem
 a maiore & minore loci, qui quam latissime pateant.
 sic enim ad plura concludenda valebunt. Possunt au
 tem quidam ex his locis quos exposuimus, generaliores
 effici, si parua nominum fiat mutatio. veluti quod na
 turatale vel tale est, eo est magis tale, quod non est tale
 vel tale natura. Ex duobus si vnum efficit, alterum non
 efficit tale vel tale, id quod ipsum habet, aut in quo inest,
 magis tale est, quod interdum facit, quam quod non facit.
 Si vtrunq; vim efficiendi habeat, id quod plus efficit, &
 magis tale vel tale est. Et si ex duobus, vnum magis supe
 ret tertium quippiam, quam alterum. Si è duobus vnum
 magis tale vel tale sit quam quod tale est: alterum magis
 quam quod non est eiusmodi: profecto primum in eo ge
 nere vincat necesse est. Ex coniunctione idem efficitur.
 Si quid ad eandem rem addatur, totumque magis tale
 vel tale efficiat. Et si quid ad rem additum quæ minus

sit eiusmodi, totam magistalem reddat. Itémque detra-
 ctione. Nā si quid detrahatur ab aliquo, ex eoque, quod
 reliquum est minus tale vel tale existat, id in eo genere
 praestat. Quae mixta coniunctaque sunt minus cum cō-
 trarijs ea magistalia vel talia. veluti id albius est quod
 minus admixtum habet nigrorem. Præter illos autē lo-
 cos, qui supra enumerati sunt hic alius est locus. Quod
 sibi magis rei de qua agitur veram asciscit definitionē.
 velut si candoris hæc sit definitio. Color aspectum oculo-
 rum diuidens, is albior color erit, quò magis dispertit as-
 pectum. Quòd si quæstio nō generalis, sed quæ subiecta
 sit generi tanquam pars ponatur, primū loci qui exposi-
 ti sunt ad confirmandum vel reprehendendum omnes va-
 lent plurimum. Si quid enim omnino & totum confir-
 memus aut refellamus, etiam partem ostendimus: prop-
 terea quòd si quid in toto genere reperiat, etiā in par-
 te: & si in nulla parte, in aliqua intelligi non potest.
 Aptissimi autē sunt loci, latissimèque patent ij, qui ex
 contrarijs coniugatisq̄ sumuntur. Aequè enim proba-
 bile est effari, si omnis voluptas sit in bonis, etiam dolorē
 omnem in malis esse: ac si quæ voluptas sit bonū, aliquē
 etiam dolorem esse in malis. Et si quis sensus non sit vis
 & facultas, sequitur, ut sensus privatio non sit imbecilli-
 tas. Et si quod opinabile est, scientia subiectum sit, fit ve-
 quedā opinio sit scientia. Rursum si quæ res iniusta sit

in bonis, aliqua etiã res iusta sit in malis necesse est: & si
 quid eorũ qua iniuste fiunt malũ est aliquid etiã eorum
 qua iuste fiũt, erit bonũ. et si quid eorũ qua iucũda sunt
 in rebus fugiendis sit, aliqua etiã voluptas fugiẽda. Eo-
 dẽm q̃ modo, si quid eorũ qua iucunda sunt, vtile sit, ali-
 qua etiã voluptas erit in bonis. Quod idẽ in ijs qua vim
 interimendi habent & in ortu & interitu contingit. Si
 quidem enim quod vim habeat interimenda voluptatis &
 scientiã, in bonis est, sit etiam necesse est aliqua voluptas
 & scientia in malis, Item q̃ si aliquis interitus scientiã
 sit in bonis aut ortus in malis erit in malis aliqua scien-
 tia. vt si obliuio flagitiorum alicuius, in bonis, aut recor-
 datio in malis numeretur, certẽ & cognitio flagitiorũ
 alicuius in malis ducitur. Quod idem in ceteris con-
 tingit, propterea quòd eadem ratio verisimilitudinis va-
 let in omnibus. Idem ex maiore, minore & pari effi-
 citur, hoc modo: Si quid eorum qua ex alio genere
 sunt, magistale vel tale sit, illorum autem nihil sit ef-
 ficitur vt id quod propositum est, non sit eiusmodi. vt si
 qua scientia bonũ sit potius quã voluptas, nec vlla sit
 in bonis sciẽtia, ne voluptas quidem in ijs numerabitur.
 Similiter ex pari & minore licebit confirmare & refel-
 lere, nisi quod ex pari vtrunque efficietur, ex minore cõ-
 stituere solum, non etiam destruere. Si enim pari ratioẽ,
 vis aliqua in bonis sit & scientia, sit autẽ vis aliqua in

bonis, etiam scientia erit. Sin nulla vis & facultas, ne vl-
 ta quidem scientia. Si autem minor ratione vis aliqua
 bonum sit, quàm scientia sit quæ vis aliqua bonum, etiam
 scientia: Sin nulla vis in bonis ducatur, non necesse est
 nullam etiam scientiam duci in bonis. Ex quo perspi-
 cuum est, locum ex minore solum vim habere ad proban-
 dum. Non solū autem ex comparatione eorū quæ sunt
 diuersorum generum argumentum duci potest, sed ex
 eodem etiam genere, si quis sumat quod sit in eo genere
 maxime tale. vt si qua ponatur esse in bonis scientia, pro-
 batūque sit non esse in bonis prudentiā, nulla alia nu-
 merabitur: quippe cum ne ea quidem quæ maxime vi-
 deatur. Ex fictione idem efficitur, si id ante conueniat,
 pari ratione si cui conueniat etiam omnibus conueni-
 re aut non conuenire. vt si hominis animus sit immor-
 talis, etiam ceterorum. Quòd si non hic, ne ceterorum
 quidem esse. Si igitur in quæstione positum sit alicui
 conuenire, non conuenire alicui docere debemus. Sic e-
 nim illud consequens erit ex fictione nulli conuenire.
 Quòd si cui non conuenire ponatur, probandum est
 alicui conuenire. sic enim illud consequens erit, conue-
 nire omnibus. Illud autem perspicuū est, eum qui ex hu-
 iusmodi fictione argumētum ducit, ad generalem reuo-
 care quæstionem quæ in parte proposita est, eum enim
 vult qui partem concedat, totum etiam concedere: quā

do quidem si vni, pariratione æquum putat conuenire omnibus. Ac infinita quidē quaestiones vno modo euertere refelliq; possunt: vt si voluntatem bonum esse dixerit, aut non esse bonum, neque aliud quicquā exposuerit. Nam si voluptatē aliquā in bonis esse dixerit, nullam esse omnino probandū est, si rem propositam velit euertere. Item si voluptatē aliquā non bonam esse enunciarit, omnino demonstrandum est omnē esse, aliter enim non potest reprehendi. Nam si voluptatem aliquā non esse bonū, aut esse doceamus, nondum proposita res reprehensa est. Ex quo perspicuū est, rē infirmari vno modo posse, cōfirmari duobus. Siue enim omnino doceamus omnē in bonis voluptatē duci siue aliquā, res confecta erit. Itēque si opus sit ostendere, aliquam voluptatē nō esse in bonis, si nullam esse doceamus, aut aliquam nō esse, vtrum esse ce- rimus aliquā in bonis nō esse voluptatē docuerimus. De finita autē quaestione, duo ad refellendum loci suppetent vt si quis ponat in bonis voluptatem aliquam esse, aliquam non esse: siue omnis in bonis esse doceatur, siue nulla esse, res pposita infirmata erit. Quod si vnā tantum modo in bonis voluptatē posuerit, tribus modis id poterit refelli. Si enim omnem esse, vel nullam, vel plures docuerimus, rē propositā euerterimus. Si verò, quaestio definita exposita que sit pluribus, veluti prudentiam solam ex virtutibus esse scientiā, ad id reprehēdendū quatuor modis

instructi erimus. Nam si doceamus omnem virtutē sciē-
 tiam esse, aut nullam, aut etiam aliam, veluti iustitiā,
 aut ipsam prudentiam non esse sciētiā, eversum erit
 id de quo agitur. In quo vtile erit, quid cuique rerū sin-
 gularum qua continentur sub specie de qua queritur
 accidat, aut non accidat videre, quemadmodum de ge-
 neralibus quaestionibus tradidi. Genera etiam videnda
 sunt diligenter, eaque in partes, vt dixi, vsque ad indivi-
 dua, tribuēda. Siue enim in toto genere videatur inesse,
 siue in nulla parte, postquam in singulis rebus aliquot,
 ita rem habere docueris petendum est, vt omnino totūq;
 concedat, aut certē occurrat, in quo non ita reperiatur.
 Postremò quibus in rebus, diuidi in specie diuersa aut
 numero potest accidēs facta, eius diuisione, nū quid cō-
 ueniat videndum est. vt tempus non moueri aut non esse
 motum, si probare velimus, quot sint genera motus docē-
 dum est. Si enim nullum eorum conueniat tempori, tē-
 pus certē non mouetur, nec motus est. Itēque animū
 nō esse numerū licebit dācere, diuisione adhibita, omnē
 numerum aut parē esse aut imparē. Nam si animus
 neque par, neque impar sit, profectō esse numerus nullo
 modo potest. Ac ex his quidem locis argumenta ducēda
 sunt, & depromenda ad confirmandum vel refellendum
 accidens.

ARISTOTELIS TOPICORUM
LIBER. IIII.

Cap. I.

Einceps ea quæ ad genus & proprium per-
 tinent, videamus. In ijs autem elementa de-
 finiendi tradentur: illa autem ipsa, raro in
 disputationem incidunt. Si igitur ponatur
 genus alicuius eorum quæ sunt, primum videndum est,
 an de aliquo eorum quæ illi cognata sunt & vicina,
 minimè dicatur, ut fit in accidentibus, ut si voluptatis ge-
 nus bonum statuatur, an aliqua voluptas non sit in bo-
 nis, videndum erit. Nam si ita fiat, certè voluptatis bonum
 non est genus, quippe cum genus in formis omnibus quæ
 sub ipsum subiectæ sunt, intelligatur. Deinde conside-
 randum est, an in quaestione qua quid sit res exquiritur,
 minimè dicatur, sed ut accidens, ut id quod album est de ni-
 ue, aut de animo, id quod pulsu suo & interiore agitur.
 Neque enim idem nix est quod album aliquid, itaq; nõ
 est id quod album est niuis genus, nec animi id quod a se
 mouetur: accidit enim ei ut moueatur, quemadmodum
 sæpe animal ut ambulet. Præterea quod a se mouetur,
 non quid est, sed facere aut pati indicat. Itemque id
 quod album est, non naturam niuis significat, sed qua-
 litatem. Ita neutrum eorum in natura quaestione dicitur.
 Maxime verò an definitio accidentis in id genus quod

datum est, conueniat, spectare debemus. Nam ut in eo exemplo quod modo protuli permaneam, fieri potest ut aliquid seipsum & moueat & non moueat. Itemque ut album sit aliquid & non album. ex quo efficitur, neutrum eorum genus esse, sed accidens. quandoquidem accidens diximus esse, id quod & conuenire alicui potest, & non conuenire. Iam illud etiam videndum est, an nō in eadē diuisione, genus & species numerata sint. vnumque eorum ad substantiam, alterum ad qualitatem: aut illud ad ea quæ cum aliquo conferuntur, hoc ad qualitatem pertineat. veluti nix & cygnus ad substantiā: id autem quod album est, non ad substantiam, sed ad qualitatem pertinet. Ita id quod album est nec niuis genus est, nec cygni. Rursus, quoniam scientia in yse est quæ cum aliquo conferuntur, bonum autem & honestum in qualitate, fit, ut honestum aut bonum non sit genus scientiæ, præsertim cum eorum quæ cum aliquo conferuntur genera, etiam ipsa in eodem genere esse debeant. Id quod in duplo cernerelicet. Nam cum multipulum dupli sit genus, ipsum etiam in yse est, quæ cum aliquo conferuntur: atque ut summam dicam, eidem diuisioni, cui species, genus subyci debet. Siue enim species substantia sit, etiam genus: siue qualitas sit species, etiā genus qualitas sit necesse est. Ut si candor ad qualitatem referatur, color etiam refertur. Quod etiam fit in cæteris.

Præterea videndum est, an necesse sit, aut possitne genus eo participare quod in genere positum est. definitio autem participandi est, eius quod communicatur, recipere definitionem. Ex quo perspicuum est, species generum participes esse, genera formarum non esse, quandoquidem generis cum specie communicatur definitio, speciei cum genere non ita. Illud ergo videndum est, genusne id de quo agitur, particeps sit, an possit esse speciei particeps. ut, si quis eius quod est, aut unius aliquod genus tradat. Ita enim fiet, ut particeps sit formarum genus. quoniam in rebus omnibus quæ sunt, id quod est & unum intelliguntur: ergo etiam eorum definitio. Illud etiam, an species data & proposita in aliqua re vere dicatur, genus non dicatur. veluti si id quod est, aut quod sciri potest, opinabilis ponatur genus de his enim rebus, quæ nullæ sunt opinabile dicitur. quoniam multæ eorum quæ nullæ sunt, in opinione considerantur. Id autem quod est, aut quod scientia comprehenditur, de ijs quæ nullæ sunt, ut perspicuum est, non dicuntur. Ex quo fit ut neque id quod est, neque id quod scientia comprehenditur, sit genus opinabilis: præsertim cum in quibus species dicitur, genus quoque dici debeat.

Præterea illud etiam considerandum est, an nullius formæ id quod positum est in genere particeps esse possit. fieri enim non potest, ut generis sit particeps, id quod nullius formarum est, nisi forte aliquid eorum sit quæ.

in diuisione prima formarum collocantur, quae omnia
 genere tãtũmodo participant. Si igitur motus ponatur
 voluptatis genus esse, an neque interitus, neque cõmuta-
 tio, neque vllus motus alius eorum qui eodem genere con-
 tinentur voluptas sit, videndum est. Per spicuum est enĩ,
 nullius formae recipere posse communionẽ: ita ne generis
 quidem: quando quidem id necesse est, quod generis est
 particeps, alicuius etiam particeps esse formarũ. Ita fit
 vt motionis species voluptas esse non possit, neque indiui-
 duorum, neque eorum, quae subiecta sunt sub specie mo-
 tionis: quando quidẽ generis specieique cum indiuiduis
 definitio cõmunicatur, vt certus homo, & hominis parti-
 ceps est, & animalis. Præterea illud etiã videndũ est,
 an id quod positũ est, in genere in pluribus quàm genus
 intelligatur. vt opinabile in pluribus quàm id quod est, di-
 citur. Etenim id quod est & quod non est, in opinione cõ-
 sidit. Ita opinabile eius quod est, species esse nullo modo
 potest. Semper enim ad plura genus quàm species pertinet.
 Itẽmque illud, an genus in totidem rebus quot forma di-
 catur. vt si eorum quae res omnes consequuntur, vnum ge-
 nus, alterum species statuatur. qualia sunt id quod est,
 & vnum. Omnibus enim in rebus id quod est, & vnum
 intelliguntur. Neutrum igitur alterius esse genus potest,
 quando quidem in rebus paribus & equalibusq; dicuntur.
 Quod etiam fiet, si quod primũ est & principium, alte-

rū alterius genus esse statuat. Nam & initiū primū
 est: & quod primū est, id initiū. Ita si utrūq; idem valde
 certe neutrum alterius genus futurum est. In quibus om-
 nibus illud initium & quasi elementum nobis propositū
 esse debet. Genus ad plura quā speciem differentiāq;
 pertinere. Pauciora enim quā genus, etiam continet
 differentia. Animaduertiendū etiam est, an id quod pro
 genere adhibitum est, non est genus alicuius eorum quae
 specie non differunt, an etiam non possit videri. Is quidē
 qui rem confirmabit, sit ne cuiuspiam videbit. Est enim
 omnibus iis quae specie non differunt, idem datum genus.
 quod si vnus docuerit esse, profectō omnium esse ostende-
 rit: si vnus non esse docuerit, certē nullius docuerit. Ut
 si quis indiuiduas lineas ponat, dicatque earum genus
 esse id quod secari nō potest, linearum enim earum quae
 diuidi possunt non est genus id quod datum est, cum spe-
 cie non differant: quandoquidem rectae lineae omnes spe-
 cie non differunt. Illud etiam, an sit aliud aliquod
 genus eius speciei quae data est, quod nec genus ppositū
 contineat, neque sub illud subiectū sit, ut si quis iustitia
 genus esse scientiā ponat. quoniam enim genus est etiā vir-
 tus, neutrumq; genus alterū continet, scientia genus esse
 iustitia nullo modo potest. Cum enim species vna duobus
 generibus subiecta est, vnum alterum altero continetur.
 Quamquā de nonnullis quæstio est. nonnullis enim &

virtus & scientia prudentia videtur esse, nec alterum ge-
 nus altero contineri; non tamen omnium consensu pru-
 dentia scientia est. Quod si quis id quod dixi verū esse
 cōcedet, at certē alterum alterius genus esse, aut sub eodē
 genere vtrūque subijci, quod eidem genus sit necesse est.
 quod & in virtute & in scientia contingit. vtrunque enī
 eidem generi subiectum est, quippe cum eorum vtrunq;
 habitus sit & affectio. Illud igitur vidēdum est, an neu-
 trum generi proposito conueniat: quoniam si nec alterū
 altero continetur, nec vtrunque eodem, certe id quod pro-
 positum est, esse genus nullo pacto potest. Spectandū etiā
 genus est ppositi generis, et semper id genus quod supra
 est, omnia ne illa de specie dicantur, & in quaestione na-
 tura intelligātur. De specie enim in quaestione natura
 genera quae supra sunt dici debent omnia. Quod sic ubi
 hac nō cōstet ratio, profectō id quod propositū est, nō est
 genus. Iam illud etiā cōsiderādum est, an speciei cū
 genere, aut cum aliquo genere eorum quae supra sunt, cō-
 municetur definitio. Quod enī genus supra est, nullius
 eorū quae infra sunt definitioe participat. Ac ei quidē
 qui partes infirmandi obtinet, ita vt dixi, hic tractādus
 locus est. Ei autē qui probabit rem, si speciei, genus ppo-
 sitū cōuenire cōstiterit, in dubiū aut veniat, an vt genus
 cōueniat: satis erit aliquod eorū generū quae supra sunt
 dici de specie in quaestioe qua quid quicq; sit exquiratur.

docere. Etenim si unum aliquod in illa quaestione dicatur, certe omnia & quae hoc priora antiquioraque sunt, & quae posteriora: si quidem de specie dicantur, in natura quaestione dicetur. ex quo efficitur, id genus quod datum sit, in eadem quaestione dici. Quod si unum in natura quaestione dicatur, cetera etiam omnia, si quidem dicantur, in eadem dictum iri quaestione, inductione concludendum est. Sin an omnino genus propositum speciei conveniat in controversia versetur: non satis est docere unum aliquod genus eorum, quae supra sunt in natura quaestione dici de specie. velut si quis ingressui genus dederit de relationem, non satis est ingressum esse motionem docere, ad probandum ingressum esse de relationem, quando quidem alia sunt etiam motionum genera: sed antecedendum est, ingressum nullius eorum, quae in eadem divisione, qua de ratio collocantur, nisi de relationis retinere definitionem. Quod enim particeps est definitionis generis, id alicuius etiam formarum quae prima partitione continentur, de definitione participet necesse est. Quod si ingressus nec accretionis nec imminutionis, neque aliarum motionum sibi de definitionem vendicet, profecto de relationis vendicet necesse est. ita ingressus de ratio genus erit. Praeterea in quibus species positae ut genus dicitur considerandum est, an etiam genus quod datum est, in quaestione natura de iis de quibus etiam forma dicatur:

itemque an qua supra genus sunt omnia. Nam si quo loco hoc non conveniat, certe id quod datum est, generis nomen non obtinebit. Etenim si genus esset, omnia & qua supra sunt & ipsum illud in natura quaestione dicerentur, quemadmodum etiam species in ea quaestione dicitur. Commodum igitur erit ei qui refellendi partes obtinebit, non dici genus in quaestione qua quid sit quaeretur, de iis omnibus de quibus etiam forma dicatur. at ei qui confirmabit in ea dici quaestione. Ita enim efficietur, et genus & forma de eodem in quaestione natura dici: ex quo consequens erit: idem duobus generibus esse subiectum. Alterum igitur altero contineatur necesse est. Quod si demonstratum sit, id genus quod constituere volumus, non esse subiectum sub specie, profecto species sub eo subiecta erit. Ita ostensum erit, generis id nomen obtinere.

Videndum etiam est, an speciei proposita, iis que quibuscumque species communicatur, generum conveniat definitio. Necesse est enim in specie, iis que omnibus qua specie participant, generum dici definitiones. Quod si quo loco non conveniat, certe quod datum est, generis nomen non obtinet. Illud etiam, num differentiam pro genere adhibuit: ut si immortale genus dei dixerit. Est enim animantium differentia immortale: quando quidem animantiam alij sunt mortales, alij immortales. ex quo perspicuum est in errore illum esse versatum, quonia iust

lius rei genus differentia est. Quod verum esse ex hoc in-
 telligi potest, quia differentia quid res sit, non indicat,
 sed potius quale quid sit, quemadmodum gradus & bi-
 pes. Illud etiam, an differentiam in genere quasi spe-
 ciem posuerit, ut si quis impar speciem numeri dixerit.
 differentia enim numeri est impar, non species: nec diffe-
 rentia generis est particeps, praesertim cum quicquid ge-
 neris est particeps, id vel species sit vel individuū: & dif-
 ferentia nec speciei nec individui nomen obtineat om-
 nino. Ita fit ut generis non sit particeps differentia. Nō
 igitur impar species est, sed differentia, quandoquidem
 non est particeps generis definitionis. Praeterea illud
 etiam considerandum est, an genus in formarum nume-
 rum retulerit: ut contiguitatem idem esse quod continua-
 tionem: aut permixtionem idem quod temperationem:
 aut ut Plato definit, delationem, loci mutationem, neque
 enim necesse est contiguitatem continuationem esse: sed
 contra, continuationem contiguitatem esse necesse est.
 quippe cum non omne quod coaptatur continuetur: sed
 quod continuatur aptatur. Quod idem fit in ceteris. ne-
 que enim confusio omnis temperatio est, quoniam sicco-
 rum permixtio non est temperatio: nec mutatio loci om-
 nis, delatio. Ingressus enim delatio non videtur esse, pro-
 pterea quod in his tantūmodo quae vi non sponte & volun-
 tate sua locum mutant, dicitur. id quod in rebus in ani-

miscōtingit. Ex quo intelligitur speciem, quàm genus
 in pluribus dici, in ijs quæ data sunt cum contra necesse
 sit fieri. Videndum etiam illud est, An sub formariū
 aliqua differentiam collocarit. veluti si immortalē idem
 esse quod deum dixerit. Ex eo enim consequens erit id
 quod inferius est specie in paribus aut pluribus dici spe-
 cie. semper enim in paribus rebus aut in pluribus, quàm
 species differentia dicitur. Etiam illud an genus sub dif-
 ferentia quasi speciem reposuerit, ut colorem sub eo quod
 vim habet ad aspectum oculorum comparādū, vel nume-
 rum sub impari. Itemque illud, an genus dixerit dif-
 ferentiam. Fieri enim potest, ut aliquis hoc propositum
 afferat & inducat, temperationis differentiam esse con-
 fusionem, aut delationis, loci immutationem. Atq; hac
 omnia ex ijsdem locis, quoniam inter eos cōmunio est &
 societas quædam intelligenda sunt. Nam & genus in
 pluribus dici debet quàm differentia, & differentia nō
 esse particeps. quod si ita ut in superioribus exēplis genus
 detur, neutrum eorum quæ exposuimus accidere potest.
 Sic enim & in paucioribus dicitur genus, & participa-
 bit differentia. Præterea illud intelligendum est. si dif-
 ferentia nulla earum quæ generi subiecti sunt de specie
 quæ data sit, dicatur, ne genus quidem dictum iri. nam
 quoniā de animo, nec impar, nec par dicitur, eo fit, ut ne
 numerus quidem. Iam verò si species sit prior natura or-

dine, & genus vna secū tollat, & evertat, nā id cōtra fieri debet. quod idē sit, si species genus expressū et ppositū, aut differentiam, potest relinquere, vt animus motum, aut opinio verum & falsum. neque enim alterum eorum genus potest esse, aut differentia, quoniam quādiu species est, eam & genus & differentia sequuntur.

Atq; etiam illud videndū est, an id ipsum quod positū est genus esse alicuius, particeps sit definitionis contrarij generis, aut esse possit. sic enim eadem res simul contrarij poterit esse particeps, propterea quod species nunquā genus pratermittit: & contrarij est aut potest esse particeps. Illud etiā, an cū specie aliquid cōmunicetur qd̄ his quæ subiecta generi sunt conuenire, non possit ōni no. vt si animus vita est particeps, nec vllus numerus possit viuere, certē animus esse numeri species nullo modo pōt.

Illud etiam videndū est, an species multis varijsq; modis cū genere collata dicatur. In quo ex locis eorū quæ multis modis dicuntur quos exposuimus, argumenta nobis suppetent. Sunt enim genus & species synonyma. Cū q̄ omnium generum multæ sint formæ ac species, considerandum est, an possit alia species esse illius generis qd̄ datum est. Nam si non sit alia species, profectō id quod propositū est, in numero generū non est habendū omnino. Illud etiam, an quod per translationem dicitur, pro genere sit positum, veluti si quis temperantiā concordia

concentum quod dixerit. Nam cum genera omnia proprie
 de formis dicantur, concentus de temperantia non proprie,
 sed per translationem dicitur. quandoquidem concentus
 omnis in sonis cernitur. Iam vero an aliquid speciei
 contrarium sit, videndum est qui sane locus multis mo-
 do distractari potest. Primum, si in eodem genere etiam con-
 traria reperiuntur, cum interim nihil sit generi contra-
 rium. In eodem enim genere contraria inesse debent, si
 nihil generi sit contrarium. Quod si quid contrarium
 sit generi, an contrarium in contrario sit videndum est.
 Contrarium enim, si quidem sit generi aliquid contrarium,
 in contrario necesse est esse, quae omnia ex inductione in-
 telligi licet. Praeterea illud etiam, an in nullo omni-
 no genere id in sit quod speciei contrarium est, sed genus
 ipsum sit: quale est bonum. Nam si illud in genere non repe-
 riatur, nec contrarium quidem eius in genere reperietur, sed
 ipsum in generum numero habebitur. Quod in bono ma-
 loque contingit, quorum neutrum ad genus refertur ullum,
 sed utrumque eorum genus est. Illud etiam an contrarium
 & genus sit alicui & species, & quibus aliquid est inter-
 iectum, & quibus nihil est. Nam si quid interiectum sit ge-
 neribus, etiam formis est: & si formis, etiam generibus vicif-
 sim. Quod in virtute & vitio, iustitia & iniustitia per-
 spici licet: quorum utrisque aliquid interiectum est.
 Huic loco occurritur, inter valetudinem & morbum

nihil mediū esse, inter malum & bonū aliquid esse. Tū
 vidēdū est, an inter species & genera aliquid interiectū
 sit, nec eodē modo, sed ita ut inter alia negatio interiecta
 sit, inter alia res aliqua subiecta: siquidē eodē modo utris
 q̄, p̄babile est data esse. Id quod videre licet in virtute et
 in vitio, et in iustitia & iniustitia quibus aliqua interie
 cta est negatio. Porro quando non erit generi contrariū,
 non solum illud videndū est, an contrarium in eodē ge
 nere reperiat, sed etiam illud quod medium est. quan
 do quidem in quo extrema, etiam medio collocatur, quod
 in cādore & nigrore contingit. Nam & eorū & colorū
 omniū qui medij sunt & interiecti, color genus est. Cui
 tamen loco occurritur. Parum enim & nimium cum in eo
 dē genere reperiantur (sunt enim in malis) tamen me
 diocritas quæ ijs interiecta est, non in malis est, sed in bo
 nis. Illud etiam, an genus alicui, species nulli sit cōtra
 ria. Nam si genus alicui contrariū est, etiam forma est,
 veluti virtus & vitium, iustitia & iniustitia. Quod idem
 in ceteris omnibus perspicilicet. Hoc tamen loco nobis
 occurritur. valetudo enim vniuersa, morbo contraria est,
 certus autem morbus cum morbi sit species, nulli contra
 rium est. ut febris, ut oculorum dolor, & singuli alij. Ac
 ei quidem qui refellēdi partes tuebitur tot modis hæc vi
 denda sunt. quoniam si ea ipsa quæ exposuimus minus
 reperiantur, certe quod datum est & propositū, non est

genus. Ei autem qui confirmabit, tribus est locis ad disputandum suppetet copia. Primus est, si quod contrarium est speciei, id in eo genere situm sit quod positum est, cum interim contrarium generis minime reperiatur. Si enim contrarium ad aliquod genus pertineat, profecto propositum etiam ad illud genus pertinebit. Alter locus est, si id quod interiectum est & medium, ad genus propositum referatur: ad quod enim genus media, etiam extrema referuntur. Tertio loco, si quid contrarium est generi, an etiam contrarium sit in contrario, videndum est. si enim sit, profecto propositum etiam genus sit in proposito necesse est.

At vero & ei qui infirmabit, & ei qui confirmabit, à casibus & coniugatis videndum erit, an eodem modo sint consequentia qua proponuntur. Nam si semel in vno, etiam in omnibus intelligetur aut non intelligetur: veluti si iustitia scientia quadam est, etiam id quod iuste fit scienter fiat, & iustus sciens sit necesse est. Quod si nihil eorum sit, ne aliorum quidem esse aliquid potest,

A simili hoc modo. Quod iucundum est, eandem habet rationem ad voluptatem, quam id quod utile est & bonum: siquidem utrunque utriusque efficiens est, ita fit, ut si voluptas sit in bonis, etiam id quod iucundum est sit in iis qua utilia sunt. Perspicuum est enim boni esse efficiens, quandoquidem voluptas est in bonis. Hoc etiam modo locus ab origine & ortu interitumque ducitur, ut si edificare, sit

agere: edificasse etiam erit egisse. & si discere est recor-
 dari, certe didicisse recordatum esse erit, & si dissolui, inte-
 rire est: profectio & dissolutum esse interisse erit, & disso-
 lutio aut diremptio, interitus. Eadem est ratio eorum
 qua vim habent ad gignendum & interimendum. Itemque
 vis & usus omnino que in quavis similitudine, & is qui
 refellit argumentationem, & qui confirmabit, eodem mo-
 do perspicere debet, quomodo in loco ab ortu & interitu
 exposuimus. Si enim id quod vim habet ad interimendum,
 vim etiam habet ad dirimendum, etiam interire erit diri-
 mi: & si id quod vim habet ad gignendum pertineat ad
 efficiendum, certe & gigni idem quod fieri erit, & ortus
 idem quod effectio. quod de vi & usu eodem modo iudica-
 dum est. Nam si vis affectio sit, etiam posse, affici erit &
 si alicuius rei usus & functio actio sit, profectio & fungi
 idem quod agere: & functum esse, idem quod egisse vale-
 bit. Quod si priuatio erit id quod speciei contrarium est,
 dupliciter licebit refellere. Primo quidem, si in genere quod
 propositum est, id contrarium reperiatur. Aut enim in
 nullo omnino genere eodem, aut certe non in extremo pri-
 uatio est, veluti si aspectus in extremo genere sensu in sit,
 certe sensus cecitas esse non potest. Deinde si & generi
 & speciei contraria sit priuatio, neque sit contrarium in
 contrario, ne id quidem genus quod propositum in propo-
 sito intelligetur. Atque is quidem qui refellit, argumeta

sumet, quem admodum exposui: qui autem confirmabit, unum tantum modo depromet, hoc modo: Si contrarium in contrario, etiam propositum genus in proposito reperitur necesse est: ut si cecitas, quaedam sensus vacuitas sit: etiam aspectus sensus sit necesse est. Ab aientibus autem & negantibus, commutato ordine quem admodum in accidentibus expositum est, argumenta ducenda sunt, hoc modo: Si quod iucundum est, bonum est: quod est non bonum, id non iucundum est. si enim non ita sit, erit aliquid iucundum, quod non est bonum. Fieri autem non potest, ut si bonum genus sit, eius quod iucundum est, sit aliquid non bonum iucundum: praesertim cum in quibus genus non dicitur, ne vlla quidem species in ijs dici queat. Hoc quidem modo ei qui confirmabit ducendum argumentum est: Si quod non bonum est id non iucundum est, quod iucundum est, in bonis est. ita genus est bonum eius quod iucundum est. Quod si in ijs sit species, quae cum aliquo conferuntur, an etiam genus in ijs sit videndum est. Si enim species in eorum habeatur numero quae cum aliquo conferuntur, etiam genus habeatur necesse est. quod in duplo & multiplo cernere licet, quorum utrumque in ijs est quae cum aliquo conferuntur. At vero non si genus ad ea pertineat, speciem etiam pertinere necesse est. Nam & scientia in ijs est, & grammatica non item aut certe ne id quidem quod supra diximus, verum videri potest. nã

cum virtus in bonis sit & in rebus honestis, virtusque in
 ijs quæ cum aliquo conferuntur, tamen nec bonum nec
 honestum in ijs quæ cū aliquo conferuntur, sed in quali-
 bus. Præterea videndum est, an species non ad idem re-
 feratur, per se, & generis ratione, ut si duplum simpli di-
 citur duplum, etiam quod multipulum est ad simplū re-
 ferri debet: sin minus, certè multipulum esse genus dupli
 nullo modo potest. Itemque illud, an minime ad idem re-
 feratur, & generis & omnium generum superiorum ra-
 tione. si enim duplum sit simpli multipulum, erit etiā du-
 plum exuperans simplum, omninoque omnium generū
 quæ suprā sunt ratione ad simplum referetur. Quan-
 quam huic loco occurritur: propterea quod non necesse sit
 ipsum per se & generis nomine cum eadem re conferri.
 Nam cum scientia ad rem quæ sciētia cōprehenditur,
 referatur, tamen habitus, & affectio non ad rē quæ sub
 sciētia cadit, sed ad animū pertinet ac refertur. Illud
 etiam, an genus & species ijsdem casibus explicentur, ut
 an alicui tribuatur, an verò alicuius sit, aut aliōne mo-
 do dicatur. Eadem enim est ratio speciei & generis. Id
 quod fit in duplo, ijsq; omnibus quæ suprā sunt. Alicui-
 us enim rei & duplū & multiplū, duplū multiplūq;
 dicitur, quod eodē modo de scientia iudicandū est. Ali-
 cuius enim scientia & ipsa scientia & genera, ut affe-
 ctio, ut habitus esse dicuntur. Occurritur tamē interdū,

non ita rem habere, propterea quòd differens & cōtrariū alicui contrario dicitur, cum interim diuersum quod illorum genus est, non alicui diuersum, sed ab aliquo dicitur. Diuersum enim quid ab aliquo nominatur. Rursum, illud videndum est, an ea quæ cum aliquo conferuntur, iisdem casibus explicentur, minimeq; reciprocentur eodem modo, vt fit in duplo & multiplo, quorum vtrumq; alicuius & ipsum & cum vicissim reciprocatur, dicitur. Nam & simplum & subduplum alicuius rei simplū et submultiplū appellatur, quod idem in sciētia & opinione contingit, quæ alicuius esse dicuntur. Itemq; reciprocantur. Nam quod sub opinione cadit & sciētiam, eodem modo in datiuo, cum scientia & opinione reciprocantur, ex qua fit, vt si in aliquo non vicissim respōdeat alterum alteri, non sit futurum genus. Illud etiā videndū est, an in hoc ipso genere quod tractamus, genus & species paribus casibus explicentur, quoniam iisdem parib; que casibus vtrunque dici debet, quod fit in dono & largitione. Nam & donum, alicuius donum, & alicui dono datum esse dicitur: & largitio alicuius largitio, & alicui facta largitio dicitur. quorum largitio genus doni est. Est enim donum, largitio quæ reddi nō debet. Quamquam nonnulla sunt in hoc genere, quæ paribus casibus non efferantur. Duplū enim alicuius duplum est, quod autē vincit & maius est, & aliqua rema

ius est et aliqua magnitudine maius est. Quicquid enī
 præstat, id excellentia aliqua præstat, & alicui rei præ-
 stat. Ita non sunt genera dupli quæ proposita sunt: quā-
 doquidem paribus casibus ea & species non exprimun-
 tur, aut certè non omnino verum est speciem & genus pa-
 ribus casibus efferri. Atque etiam illud videndum est,
 ut contrarij contrarium genus sit, ut dupli multiplū, &
 simpli submultiplum, contrarium enim contrario ge-
 nus esse debet. Quòd si quis sciētiam ponat esse sensuū,
 id etiam quod sub scientiam cadit, sub sensum cadere
 oportebit, non ita est, neque enim omne quod scientia cō-
 prehenditur, mouet sensuum: cum præsertim quæ dā eo-
 rum quæ intelligentia & ratione continentur, subiecta
 sint scientia: ita non est genus eius quod scientia cōpre-
 hēditur, id quod sub sensum cadit, quod si ita non est, ne
 sensus quidem scientiæ genus est. Quoniā autem eorū
 quæ cum aliquo cōferuntur, partim necesse est, in ijs sita
 esse quibus cum conferuntur, ut affectio, ut habitus, ut apta
 compositio mēbrorum, quæ in nullo alio possunt inesse
 quàm in ijs ad quæ referuntur: partim non est necesse in
 ijs sita esse ad quæ pertinent, potest tamē, ut ita sit eueni-
 re (ut si animus est, qui scientia contineatur: nihil prohi-
 bet animū sui continere scientiam, & tamen non est ne-
 cesse: cū præsertim fieri possit, ut hæc ipsa in alio sita sit)
 partim non possunt in ijs inesse onino ad quæ referuntur

vt contrariū in contrario esse non potest, neque scientia
 in eo quod subiectū est sciētia, nisi cū animus aut homo
 ea sunt quæ sub scientiā cadunt: illud videndū est, an a
 aliquis ad aliquod genus eiusmodi quippiā retulerit quod
 non est eius generis. vt si quis memoriam retentionē sciē-
 tiæ dixerit. Omnis enī retētio in eo sita est quod retinet.
 Ita fit vt scientiæ retentio in scientia sita sit. memoria
 igitur in scientia sita erit: quando quidem scientiæ retē-
 tio est. quod fieri non potest. Omnis enim memoria in a-
 nimo sita est. Hic autem locus ad accidens referri potest,
 nihil enim interest, vtrum memoriæ genus sedem & re-
 tentionem dicamus. an ei hoc accidisse: quoniā si quo-
 uis modo, memoria, retentio sit sciētia, eadem ac ei attri-
 buetur ratio. Illud etiam intelligendum est, si quis
 habitum pro actione dixerit, aut actionem pro habitu,
 eorū neutrum esse genus. vt si quis sensum, motū corporis di-
 xerit. est enim sensus habitus, motus autem actio. Quod
 idem fiet, si memoriam habitum continēda opinionis
 appellauerit. nulla enim memoria habitus est, sed potius
 actio. Errant etiā ij, qui habitū statuūt esse vim quæ cō-
 sequēs est ex habitu, vt clementiā ira cōtinentiā & forti-
 tudinē atq; iustitiā, metus lucriq; continentia. Nā &
 fortis clemensq; vacuus a perturbatione dicitur: & con-
 tinens is qui est in perturbatione, neque ab ea vincitur.
 Ac vis quidem, ex vtroque, talis fortasse consequitur.

ut si quis in perturbatione, non ab ea vincatur, sed eã vincat, sed tamen fortem aut clementem esse, non est hoc (e modo continere, sed nihil omnino ab ijs perturbationibus agitari. Interdum etiam quod ex re qualibet consequens est, id pro genere dicunt. ut dolorem, iræ genus, & fidei opinionem. utrunque enim eorum cum ex formis propositis quodammodo cõsequatur, neutrum tamen in numerum generum venit. qui enim irascitur, dolet ille quidẽ, sed ita ut dolorẽ ante esse quam iram intelligamus, quãdo quidem non ira doloris, sed dolor iræ causa est. ex quo efficitur, ut ira non sit dolor omnino. Ex quibus etiã intelligi potest, fidem nõ esse in opinione. Fieri enim potest ut is etiam qui non fidem habeat, eandem habeat opinionem. quod fieri non posset, si quidem fides esset opinionis species. Non enim fieri potest, ut idem etiam permaneat aliquid si ex specie omnino aut genere in genus transferatur: quẽ admodum fieri non potest ut aliquid sit idem animal, & aliàs homo sit, aliàs non sit. Quod si quis cõtendat, necesse esse eum qui opinetur etiam credere, idẽ, paria esse & a quẽ patere opinionem ac fidem fatebitur. Ita non erit genus, quoniam genus ad plura debet pertinere. Illud etiam videndum est, an in aliquo eodem utrũque inesse possit. In quo enim genus inest, etiam species. ut in quo candor existit, etiam color: & in quo grãmatica, etiam scientia solet existere. Si quis igitur verecun-

diam metum esse dicat, aut iram dolore, non efficietur, ut in eodem genus speciesque intelligantur. Est enim verecundia in ea parte animi sita quæ rationis est particeps, metus autem in ea in qua irarum existit ardor, & dolor in ea in qua cupiditates versantur: quoniam in ea etiam voluptatis est sedes: ira vero in qua ira versatur. Ex quo efficitur non esse genera ea quæ proposita sunt, quandoquidem non in eo ipso insunt in quo species & forma. Itemque si amicitia in ea sit parte in qua voluptates habitant, non erit voluntas aliqua, præsertim cum voluntas omnis in ea parte sita sit quæ rationis est particeps. Valet etiam hic locus ad subiecta & accidentia, in quo enim accidentis situm est, etiam id cui convenit situm est: ita fit ut si in eodem non existant, non sit accidens. Illud etiam, an quadam ex parte cum specie genus quod datum est communicetur. Non enim quadam ex parte genus communicatur quippe cum homo non sit quadam ex parte animal, nec grammatica aliqua ex parte scientia, quod idem in cæteris contingit. Illud ergo considerandum est, an quadam cum genere quadam ex parte communicentur, veluti si animal, cadere sub sensum: aut aspectabile quoddam esse dictum est. Animal enim & sub sensum & sub aspectum quadam ex parte cadit. quandoquidem corpore sensum & aspectum movet, animo autem non movet. ex quo sequitur non esse genera animalis aspectabile, et quæ

sensum mouet. Fallunt q̄ nos interdum ij qui totum ad
 partem transferunt, veluti animal ad corpus animatū:
 atqui pars in toto nullo modo dicitur, non est igitur cor-
 pus genus animalis, quandoquidem pars eius est. At q̄
 illud etiam spectandum est, num quid eorum qua vitu-
 peranda & fugienda sunt, ad vim, aut ad id quod aliquid
 potest, relatum sit, vt si sophistam eum statuerit aliquis,
 qui potest parare pecunias sapientia qua in eo videtur
 existere: aut calumniatorem eum, qui potest calūniari,
 & ex inimicis inimicos facere: aut furem eum, qui po-
 test clam aliena furari. nemo enim eorum quos exposui-
 mus eiusmodi appellatur, ex eo quod possit aliquid eorū
 efficere. Quandoquidem & deus potest, & vir bonus qua
 mala sunt efficere, cum interim non sint eiusmodi. Om-
 nes enim improbi ex animo & voluntate nominantur.
 Præterea omnis vis & facultatis in numero expetendo-
 rum habetur. etenim malorum vis expetenda est. Itaque
 deum & viros bonos ipsi præditos esse dicimus. Eos e-
 nim fatemur res malas & flagitiosas agere posse. Ita fit
 vt vis nullius rei, qua quidem vituperanda sit, genus pos-
 sit esse. Sin secus, certè efficiet, vt aliquid eorum qua
 vituperanda sunt, sit expetendum. Sic enim vis aliqua
 vituperanda erit. Item q̄ illud videndum est, an aliquid
 eorū qua propter se & per se honorabilia sunt, aut expe-
 tēda, ad vim & facultatē, aut ad id quod potest aliquid

aut quod efficiens est, relatiū sit. Vis enim omnis, & quicquid aliquid potest, aut efficiens est, id omne propter aliud expetendum est. Aut, an aliquid eorum quæ duplex habet genus, aut plura, ad alterum retulerit. Sunt enim quedam, quæ ad vnum genus referri non possunt, quo in genere sunt impostor & calumniator. neque enim is calumniator aut impostor habendus est, qui vult, nec potest: neque is qui potest, neq; vult, sed is demū in quo vtrūque horum inest, ex quo efficitur, ea quæ posita sunt nō in vno genere, sed in vtroq; esse collocanda. Iam verò contra interdum genus pro differentia, & differentia pro genere dicunt. vt stuporē magnitudinem admiratiōis, & fidem & stabilitatem opinionis. neq; enim magnitudo neque firmitas & stabilitas generis, sed differentia nomine appellari debent. quoniam & stupor admiratio est nimia, & fides firma opinio, ex quo perspicuum est & admirationem genus esse & opinionem: magnitudinē verò nimiam, & firmitatem, esse differentiam. Præterea si quis exuperantiam & firmitatem pro genere explicauerit, efficietur vt res inanimæ & fidem habeant & cōsternentur. Nam quoniam inest vnius cuiusque rei firmitas & magnitudo aut exuperantia in eo cuius est firmitas & exuperantia, certè si stupor exuperantia est admirationis, stupor in erit in admiratione: ita obstupescet admiratio. itemque fides erit in opinione: siquidem fir-

mitas opinionis est. ex quo efficietur opinione credere.

Consequens etiam erit ut is qui isto pacto de genere sentiet, firmitatem firmam exuperantiamque nimiam esse fateatur: quandoquidem fides aliqua firma est. Si igitur fides firmitas sit, certe firmitas firma futura est. Itemque quoniam stupor aliquis nimius est, si stupor exuperantia sit, erit nimia exuperantia. quorum neutrum verum est, quemadmodum nec scientia, id est quod sub scientia cadit, neque motus id quod mouetur. Errat etiam interdum ij qui affectionem eius faciunt speciem cuius est affectio quales sunt ij qui immortalitatem vitam sempiternam esse definiunt. Est enim affectio quadam, aut certe comes vita immortalitas, quod verum esse fieri per spicuum si quis ex mortali immortalem effici concesserit. Nemo enim eum hominem aliam vitam degere, sed aliquid ei conuenire, aut affectionem accedere fatebitur. Ita fit ut immortalitatis vita non sit genus. Quo etiam in errore versantur ij qui affectionem eius rei cuius est affectio, genus esse ponunt, ut ventum esse aerem motum & agitatū. Est enim potius ventus, aeris impulsio: quandoquidem idem aer & cum agitur, & cum stat, permanet, ex quo efficitur ventum non esse omnino aerem. Esset enim ventus etiam si aer non impelleretur: siquidem idem aer qui ventus erat, permanet. Similis est ratio ceterorum eius generis. Quod si etiam in hac re ventum esse aerem impul-

sum & agitatedum concedere debeamus, ac certè non omni ex parte id approbandum est: non is quidem in rebus in quibus hoc tale genus non vere dicitur, sed in is in quibus verè intelligitur genus id quod propositum est. Sunt enim quædam in quibus non verè dicitur: ex quo genere sunt, nix & cœnum. Aiunt enim nivem esse aquã congelatam atque concretam: cœnum verò terram humore temperatam: atque neq; cœnum terra est, nèque nix aqua. Neutrum igitur genus esse eorum quæ proposita sunt vlllo modo potest: quippe cum semper genus deformis vero dici debeat. Item ne vinum quidem aqua est putris, ut ait Empedocles, Aqua putruit in ligno. Iam verò si omnino nullius sit genus id quod datum est, perspicuum est ne eius quidem quod positum est esse. quod hinc intelligi potest quia nihil specie differunt ea omnia, quibus cum genus id quod datum est comunicatur. Cuius generis sunt alba quæ specie inter se non differunt. Species autem omnis generis differunt: Non igitur id quod album est, vllius genus esse potest. Illud etiam videndum est, id ne pro genere aut differetia dixerit, quod ex rebus omnibus consequens est. Sunt enim multa quæ res omnes consequuntur, veluti id quod est & vnum in is sunt quæ rem omnem sequuntur. Itaque si id quod est genus esse posuerit, certè omnium rerum genus futurum est, quando quidem in is dicitur: genus autem de nullo

nisi de formis dicitur. Ita vñ eius quod est, species esset.
 ex quo efficeretur in ijs omnibus in quibus genus, etiam
 speciem dici. quandoquidem & id quod est, & vnum de
 rebus omnibus dicitur, cū species pauciora quàm genus
 continere debeat. Quod si id quod omnibus ex rebus se-
 quatur differentiam appellauerit, profectò paria aut
 plura quàm genus differentia cōtinebit. Nam si genus
 etiā in ijs est quæ consequētia sunt ex omnibus, ex æquo:
 si minus ex omnibus genus sequatur, plura eo cōtineat
 differentia necesse est. Iam si in subiecta specie genus
 id quod datum est, vt id quod album est in niue, insit, per
 spicuum est id nō esse genus. Solum enim genus de sub-
 iecta specie dicitur. Atque illud etiā vidēdum est, an
 genus & species sint synonyma. Genus enī de formis om-
 nibus nomini definitionisq; cōmuni societate dicitur.
 Qui etiam error nascetur, quando generi & speciei ali-
 quid erit contrarium, meliusq; contrariorum ad genus
 deterius referetur. ita enim fiet vt id quod reliquum est,
 insit in alio. sunt enim in contrarijs generibus cōtraria.
 fit igitur ex his vt id qd melius est sit in deteriore: at qui
 optime cuiusque rei etiam genus optimū est. Illud etiā
 videndum est, idēne aliquid quod ad vtrunque eodem
 modo affectum sit, ad deterius genus, non ad præstātius
 retulerit. vt si animū motum, vel id quod mouetur dixe-
 rit. Nam quoniam idem animus æquē vim habet stādi

ac mouēdi, profectò si status melior est, in eo genere animus statuendus erat. Iam ex maiore & minore elicere argumenta licet ei qui refellit, si genus accessionem capiat, & species non capiat, nec ipsa, neque quod ab ea deductum est, hoc modo: Si virtus elationem habeat, etiam iustitia, & iustus habebunt. alius enim alio iustior dicitur. nam si genus quod datum est accessionem accipiat, speciesq; non accipiat, neque ipsa, neque id quod ab ea natum sit, id quod datum est, esse genus nullo modo potest. Præterea si id quod magis aut æque videtur genus non est genus: certè ne id quidem quod datum est. Atq; huius loci in ijs plurimus vsus est, in quibus multa de specie in quaestione dicuntur qua quid res sit quaeritur, nec certum genus traditum est, neque quod eorum genus sic possumus explicare: vt de ira, & dolor et opinio contēptus in natura quaestione dicuntur: præsertim cū is qui irascitur, angatur, se que contēni putet. Quæ eadem tractatio in specie per locum comparationis suppetit, hoc modo: Si quæ species magis aut æque inesse videtur in genere quod datum est, non inest in genere, ne ea quidē quæ data est in genere erit omnino. Atque is quidem qui infirmabit quem admodum exposui, hūc tractabit locū: qui autem cōfirmandi partes tenebit, ei hic locus nihil ad argumentandū suppediabit, quoties genus quod datū est, & species recipient accessionem. nihil enim prohibet si

utrunque recipiat, alterum alteri non esse genus. Nam
 & id quod album est, quodque honestum, accessionem ca-
 pit, nec alterum alteri genus est. Sed generum ac forma-
 rum inter se comparatio magnam ei suppeditabit argu-
 mentorum copiam, hoc modo: Si eadem est huius & illius
 generis ratio, & alterum genus est, etiam alterum erit.
 Itemque ex minore & maiore idem effici potest, hoc modo:
 Si continentia, vis magis quam virtus genus est, virtus
 autem genus est, vis etiam erit. Quod de specie eodem mo-
 do iudicandum est. Si enim eque hoc atque illud eius de
 quo agitur species est, & alterum est species, etiam reli-
 quum. Et si quod minus videtur, species est, etiam quod
 magis videtur. Illud etiam in confirmatione videndum
 est, an genus de ijs quibus datum est & tributum, in natu-
 ra quaestione dicatur, nec una sit species eius quod genus
 esse positum est, sed & plures & differentes. Sic enim ge-
 nus erit. Quod si una sit species ea qua data est, videndum
 est, an etiam de alijs formis genus dicatur in quaestione
 natura. ex quo iterum efficietur & de pluribus ipsum ac
 differentibus dici, & genus approbari. Quoniam au-
 tem quibusdam placet differentiam in quaestione natu-
 ra dici de formis, secernendum est genus a differentiis, ijs
 locis quo exposuimus. quorum primus est, genus plura
 quam differentiam continere: Alter, Genus in respon-
 dendo quid quicquid sit aptius dici posse quam differentiis

Qui enim hominem animal esse dixerit, planius facit quid sit homo, quàm si gradus dicat. Tertius est. Differentiam generis qualitatem declarare semper, genus differentia qualitatem non item. Nam & qui gradus dixerit, quale quid animal exprimit: & qui animal dicit, non quale quid gradus explicat. Ac differentia quidem à genere hoc pacto separanda est. Quoniam autem videtur musicus quia musicus sit sciens esse, etiam musica scientia quaedam est. quoniamque si quod ingreditur obicitur, causam quia ingreditur & ambulat, movetur, ingressus etiam quaedam est motio: In quo autem genere aliquid confirmare et efficere velimus, quæ admodum dixi, diligenter videndum est, hoc modo. Si scientiam esse fidem confirmandum est: si is qui scientia præditus est quia sciat, credit, perfectio scientia fides sit necesse est. Eademque ratione in alijs omnibus facere licebit. Postremo quoniam quod alicui consequens est semper, nec vicissim retro comeat, id difficile est improbare non esse genus, si hoc ex illo omnino ex parte sequatur: illud vero ex non omnino (veluti ex tranquillitate quies sequitur, & ex numero id quod secari potest, contraque non sequitur: quandoquidem non quicquid diuidi potest numerus est nec quies tranquillitas omnis) eo quidem utendum est pro genere quod semper sequitur, tum cum alterum non recipitur. quod si ab altero id proponatur, non in omnibus neque omnino ex parte probandum est. ei autem hoc loco sic occurrendum est:

id quod non est, ex rebus omnibus quae gignuntur consequens est, cum praesertim quod gignitur non sit. neque retro id comitat vicissim. Non enim omne quod non est generatur. attamen non est genus id quod non est eius rei quae gignitur, quandoquidem eius quod non est nulla sunt species omnino. Ac in genere quidem probando vel improbando eam viam ac rationem quam praescripsi sequi ac tenere debemus.

ARISTOTELIS TOPICORUM
LIBER V.

CAP. I.

Verum autem proprium sit nec ne id quod propositum est, ex his locis quos deinceps exponemus, intelligetur. Explicatur quidem proprium aut per se & visua ac semper, aut alterius comparatione, & interdum. veluti hominis proprium est per se ac visua, animal esse humanum natura, alterius autem comparatione, ut animi ad corpus, quod animus imperare, corpus parere debet. Proprium autem semper est, exempli causa, dei animal esse immortale. Interdum proprium est, ut certi hominis deambulare in gymnasio. Nascuntur autem ex eo quod collatum cum altero proprium explicatur, aut duae aut quatuor quaestiones. nam si alicuius proprium esse ponat, alterius idem

neget esse, duæ tantummodo quæstiones oriuntur, ut ho-
 minis cum equo collati proprium est bipedem esse. Nam
 hominem non esse bipedem aliquis possit concludere, &
 equum bipedem. & utroque modo proprium sic positum
 confutabitur. Quod si utrique suum proprium conce-
 datur ita ut etiam utranq; ab utroque negetur quatuor
 quæstiones existent. veluti hominis cum equo collati p-
 prium est bipedem esse, & equi quadrupedem. Nam
 & hominem non esse bipedem, & natura quadrupedem
 esse, argumento concludere licet. Itemq; equus bipes esse
 & non quadrupes, probari potest. Ergo si quoniam modo do-
 ceatur, quod propositum est refellitur. Proprium autem per
 se ac vi sua id est, quod omnibus tribuitur, & ab omni ge-
 nere separat, ut hominis proprium est, mortale esse ani-
 mal natum ad cognitionem & scientiam. Proprium verò
 ad alterum est, quod non ab omnibus, sed à quodam certo
 distinguit & separat, ut virtutis cum scientia collatæ
 proprium est, in plurimis animi partibus esse: scientia in
 ea solum quæ rationis est particeps, & in his solum anima-
 libus quæ ratione utuntur existere. Semper proprium est
 quod per omne tempus vere dicitur, nec unquam amittitur
 ut animalis, ex animo & corpore constare. Aliquando
 id proprium est quod ad aliquod tempus verè dicitur, nec
 semper consequens est necessario, veluti cuiuspiam homi-
 nis in foro deambulare. Fieri autem potest ut proprium

106

proponamus ad aliud, & differentiã inter aliqua dica-
 mus duobus modis. Uno modo ut id quod propriũ dicitur
 omni & semper conveniat, Altero ut in maxima parte
 & plerunq; insit. veluti hominis cum equo collati bipede
 esse ita propriũ est, ut & in omnibus hominibus id & sem-
 per intelligatur: quandoquidem omnes homines bipedes
 sunt per omne vitæ tempus. equus autem nullus unquam
 bipes est. Imperare autem parti ei animæ in qua volup-
 tates versantur, & ei in qua irarum ardor existit, sic p-
 prium est eius partis animi quæ rationis est particeps, ut
 ferè & maxima in parte intelligatur, huius enim impe-
 rare est, illarũ parere: nec pars animi rationis particeps
 omni ex parte imperat, interdumq; contrã paret. Neque
 pars ea in qua voluptates habitant, & in qua ira, parent
 semper, sed interdũ imperãt, tum cũ hominus animus vi-
 riosus est & depravatus. Sed ea plurimũ ad differendũ
 valent propria, quæ per se sunt & semper cõveniunt, &
 ea quæ cum aliquo cõferuntur. nam ex eo quod propriũ
 est cum altero collatũ: multa quẽ admodum supra dixi,
 quæstiones nascuntur. aut enim duæ aut quatuor inde
 eliciuntur necessario. multa igitur argumẽta ex eis du-
 centur. Ex eo verò quod per se & perpetuò proprium est,
 multa argumenta licet ducere, aut ad plura tẽpora tra-
 here. quod enim per se inest, ad multa pertinet, quando-
 quidem ei cui proprium est exclusis separatisq; omnibus

alijs. quod hoc modo proprium est conuenire debet. Quia
 obrem si ab omnibus non separet, certe non est commode
 attributum proprium. Quod autem semper proprium est,
 id in pluribus temporibus obseruari debet an conueniat.
 nam nisi conueniat & conuenerit & conueniet, non est
 futurum proprium. Quod vero interdum proprium est
 non in alijs temporibus, nisi in instanti spectatur. Itaque
 pauca argumentationes ducuntur ex eo. quaestio autem
 ad differendum valet ea, ex qua & crebra & firma ar-
 gumenta trahuntur. Atque ijsdem ex locis quos in acci-
 dente exposuimus argumenta ad differendum de eo pro-
 prio quod ad alterum est, suppetet, si proprium aliquid con-
 ueniat, alicui non conueniat. Ad tractandum autem quod
 semper proprium est & per se, ijs loci qui deinceps exponetur,
 magna nobis ad argumentandum copia suppeditabunt.

Ac primum quidem videndum est, an recte & apte, 11
 nec ne explicatum sit proprium: esse autem recte aut mi-
 nus recte explicatum ex vno loco illo intelligemus, si re-
 bus minime notioribus, aut si rebus magis perspicuis ex-
 positum sit proprium. Ac is quidem qui refellit, non con-
 stare ex notioribus ostendet: is autem qui confirmabit, ex
 ijs ipsis quae magis perspicua sunt constare demonstrabit.
 Esse autem expositum verbis minus perspicuis & notis, co-
 gnoscemus: primum si omnino obscurius & magis inuolutum
 erit proprium quod datur, quam id cui attribuitur pro-

prium. Neque enim proprium apte & cōmode propositū
 erit quandoquidē cognoscenda & illustrāda rei gratia
 proprium inuentum est. Nam & proprium & definiti-
 ones discendi cognoscendique causa adhibemus. verbis
 igitur magis perspicuis illustrāda sunt. sic. n. facilius in-
 telligemus. Ut qui posuit ignis propriū esse proximē ad
 animi similitudinē accedere, is certē obscuriore vsus est
 verbo animi, quā ignis. quoniā facilius quid ignis sit
 quā quid animus cognoscimus: ita nō recte minusque
 apte propositum fuit proprium ignis ad animi similitu-
 dinem proximē accedere. Deinde, cum minus planum
 sit ac perspicuum hoc illi conuenire, nō enim solum pro-
 prium re clarius & notius esse debet, verum etiam rei con-
 uenire. qui enim nescit an huic rei propriū conueniat,
 ne illud quidē, an huic rei soli conueniat, intelliget. ita
 fit vt si alterutrum horum interueniat, incertū & obscu-
 rū futurū sit propriū, vt quādo aliquis ignis propriū esse
 ponit, quo primū animi sedes est, eo vtitur quod obscurius
 est igne, animū in igne & in eo primū consistere. ex quo
 fit proprium ignis non esse apte positum, id in quo primo
 animus inest natura. In confirmatione autem, vt rebus
 magis perspicuis & ijs perspicuis magis, duobus modis
 quos modo exposuimus, videndū est. Sic enim apte & cō-
 mode hac ex parte propriū explicabitur. quandoquidem
 loci ij qui ad confirmandū aliquid recte positum esse va-

lent, alij ex hac tantum parte, alij omnino recte expositū docebunt. veluti si quis propriū animalīū dicat habere sensum, is rebus magis perspicuis, et planius, utroq; genere propriū explicabit. Apte igitur expositū est, hac ex parte ai alis propriū esse sensum habere. Proximus locus est in refutatione, si quod verbū eorum quibus proprium explicatur, pluribus modis dicatur, aut oratio ipsa multa declaret omnino. Sic enim minus apte positum erit proprium, veluti quoniam sentire plura significat, vnū habere sensum, alterum, uti sensu, certe animalis non erit apte explicatum proprium, sentire natura, ob eamq; causam non est utendū verbo aut oratione, quæ pluribus modis dicatur, quæ propriū exponamus, propterea quod ea quæ multis modis dicuntur, obscuram faciunt orationē: cum præsertim in dubium veniat ei qui argumentaturus est, utrum tandem alter dicat ex ijs quæ multiplici verbo continentur. profectō enim cognitionis causa comparatum est proprium. Iam vero præterea necesse est eos reprehendi, qui isto pacto explicant proprium, quando aliquis in ea significatione in qua id quod propositum est verum non sit, ratiocinationem conficiet de eo quod multis modis dicitur. In confirmatione huius loci vsus est, si id quod proprium datur, nec multa significat, neq; vllū verbum neque ipsa oratio, sic enim hac ex parte apte proprium ponetur, veluti quoniam nec corpus multa decla-

rat, nec id quod celerrime sursum fertur, neque ea quæ
 ex his verbis constat oratio, ob eam causam recte ponetur
 ignis proprium esse, corpus quod maxima celeritate sur-
 sum mouetur. Sequitur locus in refutatione, si multis
 modis dicatur id cuius proprium explicetur neque expo-
 natur cuius eorum ponatur esse proprium. Neque enim
 recte proprium illud datum est. Quibus autem de causis
 ex ijs quæ supra dixi intelligi potest: Eadē enim necesse
 erit cōcludere, hoc modo: Quoniam aliquid scire multa
 significat (nam & scientiā habere aliquid, & scientia
 vti aliquid, & scientiam esse eius, & scientia vti eius) ob
 eam causam nullum propriū recte dari poterit illius sci-
 re aliquid, nisi cuius eorum proprium ponat explicetur.
 In confirmatione autē eius vsus erit, si multis modis non
 dicatur id cuius proprium ponitur, vnumque sit & sim-
 plex, hac enim ex parte propriū apte explicabitur. vt quo-
 niā homo vno modo dicitur, homini recte propriū tribue-
 tur, animal cicur natura. Coniunctus huic locus in
 refutatione valebit, si sæpē idem in proprio dictū erit. sæ-
 pe enim fallunt nos ij qui hoc faciunt, vt in definitioni-
 bus, sic in proprijs. quod si in proprio contingat, non erit
 recte datum: quippe cum id quod sæpe dicitur & itera-
 tur, auditorē conturbet. ex quo fit, vt & obscura sit ora-
 tio, & præterea delirēt & nugentur qui eam inducunt.
 Duobus autē modis aliquid idem sæpe repetitur. Primū

cū eādem rem saepe nominabit. vt si quis dicat, ignis propriū esse corpus leuissimū corporū, sic enim saepe dixit corpus. Deinde si quis pro nominibus definitiones accipiat, vt si quis terræ propriū tribuat, substantia quæ naturaliter fertur celerrimē corporū deorsum: deinde vtatur pro verbo corporū illa oratione substantiarū taliū, quoniā corpus idē valet quod substantia talis, ex quo efficitur substantiæ nomen iterari: vt neutrum proprium recte tributū esse videatur. At vero in cōfirmatiōe huius loci vsus erit, si nullo verbo eodē saepe vtare. hac enim ex parte apte propriū statuetur. vt si quis propriū hominis dixerit aī ad cognitionem & sciētiam natū, is nec saepe eodē verbo vtetur, & hac ex parte recte homini proprium statuet. Sequitur locus in refutatione, si tale aliquod verbum in proprio expresserit, quod conueniat rebus omnibus, inuisitatum enim & minus aptum erit verbum quod a nullo separat. atqui vt in definitionibus, sic quod in proprijs exprimitur, debet seiungere: non igitur recte expositum erit proprium. vt si quis proprium scientiæ dicat, opinio nē, quæ ratione dimoueri non potest, cum sit vna: quoniā in proprio exponendo aliquo eiusmodi vsus est. vnius scilicet nomine, quod rebus omnibus conuenit, profectō scientiæ proprium recte positum nullo modo videri potest. in cōfirmatione valebit hic locus, si nullum verbū cōmune adhibeatur, sed eiusmodi quod à re aliqua separet:

hac enim ex parte præclare positum erit proprium, ut si
 quis animali proprium tribuat habere animū, is quoniam
 nullo verbo communi usus est, habere animū recte hac ex
 parte animalis propriū dedit. Proximus locus est in
 refutatione, si quis plura propria eidē statuatur, neque se plu-
 ra ponere explicet. Tum enim haud recte positum erit
 proprium, ut enim in definitionibus nihil adhibendū est
 præter orationē, quæ rei vim & naturam explicet: sic ne
 in proprijs quidē, præter orationem, quæ propriū id quod
 datū est efficiat, quicquid exprimendū est, quandoquidē
 inusitatū minusque aptum est, quod prætereā additur. Id
 quod continget, si quis ignis proprium dixerit corpus te-
 nuissimū & celerrimū, utrunque enim de solo igne verè
 dici potest, ex quo efficitur ignis proprium, corpus tenuis-
 simū & leuissimū non esse recte datum. In confirmatio-
 ne huius loci usus erit, si non plura propria eiusdem, sed
 vnū esse ponatur, hac enim ex parte proprium recte po-
 netur, ut si quis dicat humoris proprium, corpus quod in
 omnem formā flectitur, is quoniam vnū expressit pro-
 prium non multa, eò rectè usus est humoris proprio. Sequi-
 tur locus in refutatione, si vel eo utatur cuius propriū ex-
 plicat, aut eorum aliquo quæ ei tribuuntur. Nam quo-
 niam cognitionis gratia inuentum est propriū, eo modo
 non rectè ponit. Eadem quidem res semper æquè obscura
 est, quod autem alicui tributum est, id quoniam eo est

posterius, non est magis perspicuum. ita fit ut ex his nihil
disci cognosciq; possit. ut si quis propriū animalis ponat
substantiam cuius est species homo, is quia aliqua re usus
est earum quæ animalibus tributa sunt, profecto non cōmo-
dè usus est proprio. In confirmatione autem ita demum
propriū rectè hac ex parte statuatur, si nec eo neque ali-
quo eorum quæ ei tributa sunt utamur. quod fiet si pro-
priū animalis ponamus, quod ex animo & corpore con-
cretum est, sic enim neque ipsum neque quicquā ipsius
adhibebimus. ex quo efficietur, ut præclare hac in parte
animalis proprium explicemus. Eademq; ratione ea spe-
ctanda sunt in alijs etiam rebus, quæ non faciunt aut
quæ faciunt aliquid planius. Iam vero in refutatione
videndum est, an tale aliquid adhibitū sit, quod aut con-
trarium sit, aut omnino æquè antiquū naturæ ordine,
aut posterius, neque enim rectè propriū ponetur. Nam
contraria sunt ordine naturæ æquè antiqua. quod autē
æquale est alicuius, naturæ ordine, & eo posterius, nō fa-
cit ipsum planius. neque declarat. Ut si quis boni pro-
prium dicat, malo maximè esse contrarium, is boni con-
trarium adhibuit, ob eamq; causam propriū boni haud
rectè explicavit. In confirmatione autē huius loci usus
erit, si nec contrario utemur, neque vlllo alio quod æquale
sit ordine naturæ vel posterius, sic enim rectè hac in par-
te statuemus proprium. ut si quis scientiæ propriū ponat

opinionē quæ maxime fidē facit, is quia nihil adhibuit
nec quod scientiæ esset cōtrarium, nec quod omnino si-
mul esset cū ea, aut ea posterius naturæ ordine, eo rectē
propriū scientiæ hac ex parte statuit. Sequitur locus
in refutatione, si quod nō semper sequitur, propriū po-
situm est, sed id quod interdum nō propriū est, nō enim
præclare & commodē propriū erit explicatum. Neque
enim in eo nomē necessario verē dicitur in quo inesse ip-
sum intelligimus: neque in eo necesse est nomen non di-
ci, cui illud non intelligimus conuenire. Ita non erit re-
ctē expressum propriū. Præterea non erit perspicuum
an conueniat id quod statutum est esse propriū, si tale
sit ut prætermitti separarique possit. Itaque nō erit per-
spicuum, neque apertum propriū. ut si quis propriū ani-
malis ponat, moueri interdum aut stare is qui a tale sta-
tuit propriū quod interdum non propriū efficitur,
certē haud aptē propriū statuit. In confirmatione con-
siderabimus an id propriū statutū sit quod semper est
in re necessario, hac enim ex parte rectē propriū pone-
tur, ut si quis virtutis propriū dicat, eum in quo sit bo-
nū efficere, is quia propriū statuit quod semper conse-
quens est, ob eam causam rectē virtutis propriū hac ex
parte cōstituit. Sequitur locus in reprehensione, si id quod
hoc tempore propriū est statuat, neque se propriū hu-
ius temporis dare, exponat. neque enim rectē statuet pra-

priū. Primū enim quod contra mores & consuetudinē
 statuitur, id omne enodationis indiget. Atqui solent fe-
 rē omnes id proprium statuere, quod sempiternū est. De-
 inde incertum est, is ne qui non explicat mentē suam, ve-
 lit id ponere, quod hoc tēpore sit propriū. Non igitur da-
 re debet reprehensionis occasionē. quod cōtinget si quis po-
 nat alicuius hominis proprium esse sedere vnā cū aliquo
 homine illū dque hoc tēpore propriū esse nō statuat. Ne-
 que enim illud recte statuat propriū, nisi se dixisse hoc
 tēpore proprium esse explicet. Atque hic locus ad confir-
 mandum valebit, si explicemus cū aliquid proprium sta-
 tuemus hoc tēpore, nos proprium hoc tempore ponere. sic
 enī recte propriū hac in parte statuemus. Exēpli causa
 si quis alicuius hominis proprium dicat esse, aliquo in lo-
 co hoc vel illo tēpore deambulare, quoniam distinctione
 vsus est, recte id proprium esse posuit. Proximus in repre-
 hensionelocus erit, si quis tale statuatur proprium, quod con-
 uenire aliter, quā sensu perspicui non licet. Neque enim
 tum positum propriū erit: quādoquidē quicquid mouet
 sensum, si id extra sensum sit, obscurum est. incertum
 enī est an iam cōueniat, propterea qđ sensu tantūmodo
 intelligatur. Quod verū esse in ijs quæ nō necessariō se-
 per consequuntur perspiciemus. veluti si quis solis pro-
 priū esse dicat, astrum splendidissimū quod supra terrā
 fertur, is adhibet in pprio, illud quod supra terrā fertur